

BİR ALTERNATİF UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YOLU OLARAK İSTANBUL TAHKİM VE ARABULUCULUK MERKEZİ (ISTAC) TAHKİM YARGILAMASINDA DELİLLERİN İBRAZİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

*(By Way of an Alternative Dispute Resolution
İstanbul Arbitration and Mediation Center (ISTAC)
Submission of Evidence and Assessing the Arbitration Judgement)*

Mehmet Rıfat BACANLI¹

ÖZ

İstanbul Tahkim Merkezi, kurumsal tahkim hizmeti sunmak üzere kurulmuş, bağımsız bir tahkim kurumudur. Tek Hakem veya Hakem Kurulu, davanın dayanağı olan vakıaları tespit edebilmek için uygun bulduğu tüm yöntemleri kullanır. Tek Hakem veya Hakem Kurulu, taraflardan birinin talebi üzerine veya kendiliğinden tarafları, tanıkları ve diğer kişileri dinleyebilir. Tek Hakem veya Hakem Kurulu, taraflarca atanan uzmanları dinleyebileceği gibi, gerekli gördüğü hallerde tarafların görüşünü aldıktan sonra görevinin kapsamını belirleyerek kendisi de bilirkişi atayabilir. Tek Hakem veya Hakem Kurulu, yargılama süresince taraflardan ek bilgi ve belge sunmalarını isteyebilir. Tahkikatın sona erdiği bildirildikten sonra, kararda hükme bağlanacak konular hakkında taraflar, iddia ve savunmada bulunamaz; delil sunamaz. Lüzum görülen istisnai hallerde Tek Hakem veya Hakem Kurulu'nun talebi veya izni ile tarafların yeni beyanda bulunması ve belge sunması mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul Tahkim Merkezi İSTAC Tahkikat Delil

ABSTRACT

The Istanbul Arbitration Centre (ISTAC) is an independent institution of arbitration, which has been established for the purpose of providing institutional arbitration services. The Sole Arbitrator or Arbitral Tribunal may hear the parties, witnesses and others upon the request of one of the parties or on its own initiative. The Sole Arbitrator or Arbitral

1 İstanbul Tahkim Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi, Türkiye Barolar Birliği Seçilmiş Delegatesi, rbacanli@hotmail.com

Tribunal may hear the experts appointed by the parties, as well as, after consulting with the parties, if it deems necessary, may appoint an expert and define the scope of duty. During the course of the proceedings, the Sole Arbitrator or Arbitral Tribunal may request the parties to submit any additional information and documents. After the declaration of closure of proceedings, no further claims or defences may be made, or evidence produced, with regard to the issues to be decided in the award. If the Sole Arbitrator or Arbitral Tribunal deems necessary due to exceptional circumstances under the request or authorization of the Sole Arbitrator or Arbitral Tribunal, the parties may submit new statements and documents

Keywords: Istanbul Arbitration Centre, ISTAC, Proceeding, Evidence.

GİRİŞ

Milletlerarası Tahkim Kanunu ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hazırlanırken iç tahkime ilişkin UNCITRAL model kanun esas alınmıştır. HMK kapsam olarak yabancılık unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olduğu uyuşmazlıklar için uygulanacaktır. MTK ise tahkim yerinin Türkiye olduğu uyuşmazlıklarda uyuşmazlık yabancı unsurlu ise uygulanır. Ülkemiz tahkim alanındaki Yabancı Hakem Kararlarının tanınması ve Tenfiz Hakkındaki 1958 tarihli New York Sözleşmesi ve Milletlerarası Ticari Hakemlik Konusundaki 1961 tarihli Cenevre Sözleşmesine taraftır.

Ülkemizin tahkim merkezi olma amacını gerçekleştirmek için mevzuat olarak bir eksikliği bulunmamaktadır. İstanbul Tahkim Merkezi 20.11.2014 tarihinde kabul edilen ve 29.11.2014 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan 6570 sayılı kanunla kurulmuştur. Bu Kanunun amacı, yabancılık unsuru taşıyanlar da dâhil olmak üzere uyuşmazlıkların tahkim veya alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle çözülmesini sağlamak üzere İstanbul Tahkim Merkezinin kurulması ile Merkezin teşkilat ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Merkezin görevleri tahkim ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine ilişkin kuralları belirlemek ve hizmetlerin yürütülmesini sağlamak ve tahkim ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle ilgili tanıtım ve yayın yapmak, bu konudaki bilimsel çalışmaları teşvik etmek, desteklemek, gerçekleştirmek, yurt içi ve yurt dışındaki ilgili kişi ve kurumlarla iş birliği yapmaktır.

Merkez; Genel Kurul, Yönetim Kurulu, Denetçi, Danışma Kurulu, Millî ve Milletlerarası Tahkim divanları ile Genel Sekreterlikten oluşur. Yönetim Kurulu Türkiye Barolar Birliği, Adalet Bakanlığı, TOBB ve

TİM den gelen üyelerden oluşmuştur. Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan, tahkim ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine ilişkin uygulanacak kurallar 26.10.2015 tarihinde Türkiye Barolar Birliği, TOBB, Adalet Bakanlığı, TİM, YÖK, SPK, TİSK, TÜRK İŞ, BDDK, TESK, BİST, TBB, TKBB, TİM, temsilcilerinden oluşan 25 kişilik genel kurul üyeleri tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Merkez bünyesinde ayrı ayrı Millî Tahkim Divanı ve Milletlerarası Tahkim Divanı bulunmaktadır. Tahkim divanlarında, Yönetim Kurulu Başkanı ve Genel Sekreter doğal üye olup, ayrıca Yönetim Kurulu tarafından mesleğinde en az on yıl tecrübeye sahip hukukçular arasından seçilecek üçer üye bulunmaktadır. Bu üç üye Milli Tahkim Divanı için Prof. Dr. Sabih Erkan, Doç. Dr. Cemile Gökyayla, Prof. Dr. Atilla Altop Milletlerarası Tahkim Divanı için Prof. Dr. Bernard Hanotiau, Dr. Hamid Gharavi, Jan Paulsson' dur. ISTAC Tahkim ve arabuluculuk kurallarına www.istac.org.tr adresinden ulaşılabilir.

ISTAC, kurumsal tahkim hizmeti vermek üzere kurulmuş bağımsız bir tahkim kurumudur. Tahkim, tahkim talebi veya doğrudan dava dilekçesi ile başlar ve kural olarak tahkikatın sona erdiği bildirildiği ana kadar taraflar delil sunabilirler.

I. TAHKİM

Günümüzde egemenlik anlayışının bir gereği olarak yargılama hak ve yetkilerinin devlet tekelinde bulunması ve hukuki uyuşmazlıkların devlet mahkemelerinde çözümlenmesi esas olup bu esasın, tek istisnası tahkimdir. Yargı yetkisiyle, hukuk düzeninin korunması ve gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Egemenlik anlayışının sonucu olarak yargı yetkisi ve görevi devletin elindedir. Tahkim, bu kuralın istisnasını oluşturur. Zira hakkı ihlal edilen kişi, hakkının tespiti ve tanınması için devlet mahkemelerinin dışında oluşturulan tahkim yoluna başvurabilmektedir. Tahkim, kural olarak ihtiyaridir ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda düzenlenen tahkim yolu; "ihtiyari tahkim" dir.

A. Kavram

Eskiden beri var olan tahkim kurumunun tanımı üstünde bir fikir birliği bulunmamakla birlikte, terminolojide de tahkim, hakem sözleşmesi, tahkim sözleşmesi kavramları bazı hukukçular tarafından birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Tahkim, kanunun tahkim yolu ile çözümlenmesine izin verdiği konular kapsamında olmak koşuluyla, taraflar arasında doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların devlet

yargısında çözümlenmesi yerine, hakem adı verilen kimseler aracılığı ile çözümlenmesi konusunda tarafların anlaşmalarıdır.²

Başka bir tanımda ise tahkim, bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşmüş iki tarafın anlaşarak, bu uyuşmazlığın çözümünü özel kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın özel kişiler tarafından incelenip karara bağlanmasıdır.³

Diğer bir tanımda ise “Bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşmüş olan tarafların, aralarında anlaşarak, uyuşmazlığın çözümünü özel kişilere bırakmaları ve özel kişilerin uyuşmazlığı çözmelerine tahkim denilmektedir.”⁴

“Tahkim kanununun men etmediği konularda taraflar arasında doğmuş veya doğacak anlaşmazlıkların bir akit veya kanun hükmü uyarınca devlet yargısına başvurulmadan taraflarca veya kanunla doğrudan doğruya seçilmiş olan veya tarafların veya kanunun yetki tanıdığı şahıs ve mercilerce tayin edilmiş bulunan kimseler aracılığı ile çözümlenmesi” olarak da tanımlanmıştır.⁵

Tahkim günümüzde bir uzmanlık alanı olup, kısa sürede çözüm sunmaktadır. Bu davaların adli tatilde görülebilmesi daha ucuza mal olması, dava adedinin azlığı tahkimin gizli olması kredi veren kuruluşların talebi gibi hususlar tahkime ihtiyaç duyulma sebepleridir.⁶

B. Çeşitleri

Devlet bazı uyuşmazlıklar için tahkim şartı getirirken, bazı uyuşmazlıklar için ise tahkime başvurma konusunda uyuşmazlığın taraflarına seçme hakkı tanımıştır. Bu bağlamda tarafların, uyuşmazlığın çözümü için tahkim yoluna başvurma konusunda serbest olup olmamalarına göre tahkim zorunlu ve ihtiyari olmak üzere ikiye ayrılır. Zorunlu tahkimde (Kanuni Hakemde) uyuşmazlığın çözümü için tarafların iradelerine bakılmaksızın tahkime gitme zorunluluğu bulunmaktadır. Burada şartların oluşması hâlinde uyuşmazlığın çözümü mutlaka kanunla tespit edilmiş hakem veya hakem kurulu tarafından yapılacaktır.

Başka bir ifadeyle, tahkim usulünün başlatılması tarafların iradelerine bağlı olmayarak, kanun hükmüne dayanırsa, uygulanmakta olan tahkim

2 AKINCI Ziya, *Milletlerarası Tahkim*, İstanbul, 2016, s3

3 KURU Baki, *Hukuk Muhakemeleri Usulü*, Ankara, C. VI, 2001, s. 5875

4 DOĞAN Vahit, *Milletlerarası Özel Hukuk*, Ankara, 2015, s.133

5 ERTEKİN Erol, KARATAŞ İzzet, *Uygulamada İhtiyari Tahkim ve Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Tanınması*, Yetkin Yayınları, Ankara 1997, s.30

6 DAYINLARLI Kemal, *Milletlerarası Tahkim Rehberi*, Ankara, 2014, s9

zorunludur. Zorunlu tahkimde, kanunda belirtilen hâllerin varlığı hâlinde, uyuşmazlığın taraflarının tahkim yolunu seçme zorunluluğu bulunmaktadır. Örneğin Çeltik Ekimi Kanununun 14. maddesinde, çeltik sulamasında kullanılacak olan kurumlandırılmış suların, devletin, hususi idarelerin veya evkafın ise bunun için çeltik çiftçilerinden belli bir dönüm başına alınacak su parası her iki taraf arasında kararlaştırılacaktır. Fakat taraflar bu bedel konusunda anlaşamazlarsa çeltik komisyonları meseleyi hakem sıfatı ile hâlledeceklerdir. Tüketici hakem heyetleri de zorunlu tahkime örnek olabilir.

Tahkim yoluna başvurup başvurmamak uyuşmazlık taraflarının iradelerine bağlı ise ihtiyari tahkim söz konusudur. İhtiyari tahkim, tarafların anlaşmasıyla, aralarındaki uyuşmazlığın çözümünü özel kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın özel kişiler tarafından incelenip bağlanmasına denir. İhtiyari tahkimde taraflar uyuşmazlığın çözülmesi konusunda serbest hareket ederler. Başka bir ifadeyle ihtiyari tahkimde taraflar uyuşmazlıklarını tahkim yoluyla çözüp çözmemekte, hakem veya hakemleri seçmekte, hakemlerin çözeceği uyuşmazlıkları tespit gibi hususlarda serbesttirler. Tarafların, uyuşmazlığın çözümüne başka yollar da bulunmasına rağmen hakeme başvurmak hususunda anlaşmaları ve uyuşmazlığın çözümünü kendileri dışında birine havale etmeleri mümkündür. Bu uygulama isteğe bağlı olduğundan ve uyuşmazlığın her safhasında başvurulabileceğinden zorunlu tahkimden ayrılır. Taraflar tahkim yoluna başvurmakta serbesttirler ancak, tahkimin kararıyla bağlıdırlar.

Tahkim, ihtiyari ve zorunlu olarak ayrılabilirdiği gibi, Özel Tahkim (Ad Hoc tahkim) ve Kurumsal Tahkim olarak da ikiye ayrılabilir.

Özel tahkim (Ad Hoc tahkim) türünde, taraflar uyuşmazlık konusuna uygulanacak usul ve kurallarını kendileri belirlemek, hakem ya da hakem heyetini kendileri oluşturmak isterler. Böyle bir durumda belli bir kuruma bağlı olmadan oluşturulan bir hakemlik söz konusudur. Buna özel tahkim, diğer bir ifade ile ad hoc tahkim denilmektedir. Ad Hoc tahkimde taraflar genelde UNCITRAL tahkim kurallarının uygulanmasını kararlaştırmaktadırlar.⁷

Kurumsal tahkim (Enstitü Tahkimi) türünde ise, uyuşmazlığa düşen taraflar, uluslararası alanda tahkim usulünü bilen, deneyim sahibi bir kurumun tahkim usulünü seçer. Bu tür kurumların önceden hazırlanmış yargılama usulüne ilişkin kuralları vardır ve uyuşmazlıklar tahkim kurumunda ve bu kurumun öngördüğü usul kurallarına göre çözülür.

7 AKINCI, s.5

Taraflarca tahkim kurumunun ve kurallarının seçiminde: a) Tahkim kurumunun tarihçesi ve tahkim konusundaki tecrübesi. b) Hakem kurulunun oluşturulma şekli. c) Tahkim kurumunun usul kurallarının niteliği. d) Tarafların tahkim yeri, hakemler gibi herhangi bir hususu belirlememiş olmaları hâlinde tahkim kurallarının tahkim kurumuna bu boşluğu doldurma imkânı tanıyıp tanımaması. e) Tahkim kurallarının hakem kuruluna tanıdığı geçici tazminat kararlaştırma, yargılama yetkisi hakkında karar verme ve benzeri yetkilerin kapsamı. f) İdari masraflar ve hakem ücretlerinin oranı, kurum kurallarının bu yasal ve idari masrafların taraflar arasında bölüşülmesi ve sair şekillerde değerlendirilmesine olanak tanıyıp tanımaması. g) Gizlilik. h) Hakemlerin tecrübesi, tarafsız ve bağımsız olması, hakeme itiraz imkânı. i) Delillerin ön duruşmada sunulma imkânı. j) Sözlü duruşma olanağı. k) Kararın nihai, gerekçeli ve yazılı olması hususları etkilidir.⁸

Taraflar tahkim anlaşmasını yaparken kuralları dikkate aldıkları kadar kurumun görev ve yetkilerini de dikkate alırlar. Bu husus tahkimin işleyişinde ve tercih edilmesinde önemlidir.⁹

Dünyada saygın ve önde gelen birçok milletlerarası ve milli tahkim kurumu bulunmaktadır. Sürekli ve istikrarlı bir kurumsal organizasyona sahip ve özellikle Türk ticaret camiasının sıkça başvurduğu önde gelen kurumları bulunmaktadır.¹⁰ Milletlerarası tahkim kurumlarının yanı sıra özellikle son yıllarda bölgesel ve milli tahkim kurumlarının sayısında ve tanınmışlığında bir artış olmuştur.¹¹ İnşaat, sigortacılık, finans hizmetleri,

8 RASHDA Rana / SANSON Michelle: *İnternational Commercial Arbitration*, 2011

9 KARADEMİR Ebru, *Milletlerarası Kurumsal Tahkim Merkezlerinin Bir Karşılaştırması*, MHB, Yıl 32, Sayı 2, 2012s.78

10 PAULSSON Jan / RAWDING Nigel / REED Lucy: *The Freshfields Guide To Arbitration Clauses In Internatioanal contracts*, The Netherlands: Kluwer Law Internatioanal, 2011 s.8 Hong Kong, Singapur ve New York ofisleriyle International Chamber of Commerce/ Uluslararası Ticaret Odası ("ICC"); Mexico City ve Singapur ofisleriyle American Arbitration Association-International Center for Dispute Resolution/Amerikan Tahkim Birliği- Uluslararası Uyuşmazlık Çözümü Merkezi ("AAA-ICDR"); Dubai International Financial Center/Dubai Uluslararası Finans Merkezi ("DIFC") ve Yeni Delhi ofisleriyle London Court of International Arbitration/Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi ("LCIA") ve Bahreyn ofisiyle International Center for Settlement of Investment Disputes/Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Merkezi ("ICSID")

11 PAULSSON Jan s.8 Hong Kong International Arbitration Center/Hong Kong Uluslararası Tahkim Merkezi, Stockholm Chamber of Commerce/Stokholm Ticaret Odası ve Switzerland Chamber of Commerce/İsviçre Ticaret Odası sayılabilir. Milli tahkim kurumlarına örnek olarak ise; Avrupa'da German Arbitration Institute/Alman Tahkim Enstitüsü ("DIS"), Chamber of Arbitration of Milan/Milano Tahkim Odası ("CAM"), The Center for Mediation and Arbitration of Paris/Paris Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi ("CMAP"), Arbitration Institute of the Netherlands/Hollanda Tahkim Enstitüsü ("NAI") ve Court of Arbitration at the Hungarian Chamber of Commerce/Macaristan Ticaret Odası Tahkim Mahkemesi; Afrika'da

deniz taşımacılığı ve ticari mal üretimi gibi bazı sektörler; kendi tahkim ve arabuluculuk prosedürlerini ve kurallarını oluşturmuşlardır.¹²

C. Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Milletlerarası Tahkim Kanununun uygulama alanı

Milletlerarası tahkim yabancılik unsurunun tespitinde objektif (uyuşmazlık konusu), sübjektif (uyuşmazlık tarafları) karma kriterler mevcuttur. Karma kriter hem Milletlerarası Tahkim Kanunu MTK hem de UNCITRAL Model Kanun'da kabul edilmiştir.¹³

Taraflar arasında yapılan tahkim sözleşmesinde uygulanacak usul hukuku kurallarının kararlaştırılmamış olması hâlinde, uyuşmazlığın niteliğine göre ya Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun tahkime ilişkin hükümleri ya da Milletlerarası Tahkim Kanunu hükümleri uygulama alanı bulacaktır.¹⁴

4.2.2011 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 6100 sayılı HMK'nun 407-444 maddeleri arasında tahkime ilişkin hususlar düzenlenmiştir. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ("HMK") tahkime ilişkin hükümleri, **yabancılik unsuru içermeyen ve tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği** uyuşmazlıklar hakkında uygulanır. Bu hükümler, milli tahkime ilişkin hükümlerin günümüz tahkim anlayışına ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu'na ("MTK") uygun hâle getirilmesi bakımından büyük önem taşır. HMK'nun tahkime ilişkin hükümlerinin MTK'ya uyarlanmasıyla, bu hükümler UNCITRAL Model Kanunu ile de uyumlu hâle gelmiştir. Böylece, farklı tahkim kuralları arasındaki çelişkiler önlenmiştir. Bu tahkim kurallarına milli tahkimde denebilir.¹⁵

Cairo Chamber of Commerce/Kahire Ticaret Odası; Amerika'da Judicial Arbitration and Mediation Services/Yargısal Tahkim ve Arabuluculuk Hizmetleri ("JAMS"), International Institute for Conflict Prevention and Resolution/Uluslararası Uyuşmazlık Önleme ve Çözme Enstitüsü ("CPR"), Local Chamber of Commerce of Mexico/ Meksika Milli Ticaret Odası ("CANACO"); Asya'da China International Economic and Trade Arbitration Commission/ Çin Uluslararası Ekonomik ve Ticari Tahkim Komisyonu ("CIETAC"), Beijing Arbitration Commis Pekin Tahkim Komisyonu ("BAC"), Japan Commercial Arbitration Association/ Japon Ticari Tahkim Birliği ("JCAA"), Korean Commercial Arbitration Board/Kore Ticari Tahkim Kurulu ("KCAB") ve Kuala Lumpur Regional Center for Arbitration/Kuala Lumpur Bölgesel Tahkim Merkezi ("KLRCA")

12 PAULSSON Jan s,8 76 : World Intellectual Property Organization/ Dünya Fikri Haklar Organizasyonu ("WIPO") ve Court of Arbitration for Sport/Spor Tahkim Mahkemesi ("CAS")

13 DOĞAN, s.135

14 ERMENEK İbrahim: "Hakem Yargılamasında Bağlantılı Davalar", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, Özel Sayı**,s. 1228.

15 Nomer/Ekşi/Öztekın Gelgel.: **Milletler Arası Tahkim Hukuku**, İstanbul.4. Bası. 2013, S.15

Milletlerarası Tahkim Kanunu 1. Maddesinde, bu kanunun, **tahkim yerinin Türkiye olarak belirlendiği, yabancılik unsurunun bulunduğu veya taraflarca milletlerarası tahkim kanununun uygulanmasının seçilmesi hâlinde uygulanabileceği** belirtilmiştir. Yabancılik unsurunun belirlenmesi ise aynı kanunun 2. Maddesinde, kısaca, yerleşim yeri ve işyerinin bulunduğu yer, sermaye ve mal akışı gibi kıstasların değerlendirmeye alınmasıyla ortaya çıkarılabileceğinden bahsedilmiştir.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 424'ün birinci cümlesinde, "taraflar, hakem veya hakem kurulunun uygulayacağı yargılama usulüne ilişkin kuralları, bu kısmın emredici hükümleri saklı kalmak kaydıyla, serbestçe kararlaştırabilir ya da tahkim kurallarına yollama yaparak belirleyebilir" denilmektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 424'ün ikinci cümlesinde, taraflarca aksine bir sözleşme yapılmadığı müddetçe hakem veya hakem kurulunun tahkim yargılamasını Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun tahkim kısmı hükümlerini gözeterek uygun bulunduğu şekilde yürüteceğine işaret edilmiştir. Söz konusu hüküm, tarafların uygulanacak usul hukuku kurallarını kararlaştırmamış olmaları hâlinde, bu kuralları belirleme yetkisini hakem ya da hakem kuruluna vermiştir. Bu çerçevede hakem ya da hakem heyeti Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun tahkime ilişkin usul hükümleri ile yetinerek bir yargılama yapabileceği gibi, bu kısım hükümlerini gözeterek kendisinin uygun bulunduğu bir şekilde de yargılamayı yürütebilir.

Milletlerarası Tahkim Kanun'un 8-A maddesine göre, "Taraflar, hakem veya hakem kurulunun uygulayacağı yargılama kurallarını, bu Kanunun emredici hükümleri saklı kalmak kaydıyla, serbestçe kararlaştırabilir ya da bir kanuna, milletlerarası veya kurumsal tahkim kurallarına yollama yaparak belirleyebilirler. Taraflar arasında böyle bir anlaşma yoksa hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasını bu Kanun hükümlerine göre yürütür."

Tarafların hangi usul hukukunun uygulanacağı hakkında uzlaşmaya varamaması hâlinde Milletlerarası Tahkim Kanun'unun hükümlerinin uygulanacağı açıktır. Milletlerarası Tahkim Kanun'unun Kanun'un 17. Maddesinin 1 fıkrasına göre "Bu Kanunla düzenlenen konularda, aksine hüküm bulunmadıkça, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanmaz." denilerek aksine hüküm bulunmadıkça HUMK' un uygulanmayacağına yer verilmiştir.

Milletlerarası Tahkim Kanunu madde 12'nin (C) bendinde, uyuşmazlığın taraflar arasındaki sözleşme hükümlerine veya tarafların kararlaştırdıkları maddî hukuk hükümlerine göre çözüleceği belirtilmiştir.

Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, uyuşmazlığın çözümü bağlamında bir devletin maddî hukuk kurallarının seçilmiş olmasının o ülkenin usul hukuku kurallarının da seçilmiş olduğu anlamına gelmez.¹⁶

Milletlerarası Tahkim Kanun'unun madde 8/A-2'nci fıkrasında, tarafların hakem veya hakem kurulunun uygulayacağı yargılama hukuku kurallarını kararlaştırmamış olmaları hâlinde, tahkim yargılamasının Milletlerarası Tahkim Kanunu hükümlerine göre yürütüleceğine açıkça yer verilmiştir. Ayrıca, aynı Kanun'un 17'nci maddesinin 1'nci fıkrasında, bu Kanunla düzenlenen konularda, aksine hüküm bulunmadıkça, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağına açıkça yer verilmiştir. Bu düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde, hangi usul hukuku kurallarının uygulanacağı konusunda, kanunda öngörülen emredici hukuk kurallarına aykırılık olmamak kaydıyla, öncelik taraf iradelerindedir.¹⁷

Taraflar arasında yapılan tahkim sözleşmesinde uygulanacak usul hukuku kurallarının kararlaştırılmamış olması hâlinde, uyuşmazlığın niteliğine göre Milletlerarası Tahkim Kanunu hükümleri uygulanacağı hâllerde, Milletlerarası Tahkim Kanunu madde 17/1'e verilecek anlam önemlidir. Meseleye ilişkin olarak söz konusu düzenleme, bu **Kanunda hüküm bulunan hâllerde**, aksine bir düzenleme olmadıkça, Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağına işaret etmektedir. Ancak, burada da Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda hüküm bulunmayan hâllerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin bir düzenleme yoktur. Milletlerarası Tahkim Kanun'da hüküm olmayan hâllerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulanacağı şeklinde bir sonuca varmaya Milletlerarası Tahkim Kanunu madde 8/A'nın 2'nci fıkrası engeldir. Taraflar tahkim usulüne ilişkin bir hükme yer vermez iseler, hakem veya hakem kurulları Milletlerarası Tahkim Kanunu'na aykırı olmamak kaydı ile ihtiyaç hâlinde kendileri kural oluşturmak sureti ile usulü kendileri yürütecektir. Tahkim usulü ile alakalı konular Milletlerarası Tahkim Kanunu ile düzenlenir ise Hukuk Muhakemeleri Kanunu ilgili hükümleri uygulanmaz.¹⁸

Taraflarca tahkime uygulanacak usul hükümlerinin kararlaştırılmamış olması hâlinde, hakem ya da hakem kurulunun tahkim yargılamasını Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda belirlenen hükümlere göre yürütüleceğini emredici olarak düzenlemiştir. Hakem kurulu bu kanuna

16 ERMENEK, s1229

17 ERMENEK, s1229

18 ERMENEK, s1230

aykırı olmamak kaydı ile yürüttüğü tahkim usulünde gerekirse usule ilişkin kural da oluşturabilir.¹⁹ Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda model Kanun olan UNCITRAL Tahkim Kurallarından farklı olarak, hakemlere, davayı uygun buldukları şekilde yürütme yetkisi verilmemiştir.

II. HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU TAHKİM KISMINDA VE MİLLETLERARASI TAHKİM KANUNU'NDA YER ALAN DELİLLERİN İBRAZİ İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu tahkim kısmındaki hükümlerinde, deliller ve delillerin sunulması ile ilgili olarak hükümler mevcuttur. Böylece taraflar tahkim yargılamasıyla alakalı olarak yaptıkları sözleşmede delillerle ilgili olarak bir anlaşmada bulunmamışlarsa veya üzerinde anlaşılan bu madde emredici bir kurala aykırıysa, mevcut 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu kısmındaki maddeleri delil açısından yargılamada uygulanacaktır.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 414'e göre "Aksi kararlaştırılmadıkça, tahkim yargılaması sırasında hakem veya hakem kurulu, taraflardan birinin talebi üzerine, bir ihtiyati tedbirin alınmasına veya delil tespitine karar verebilir." Kanun maddesinden anlaşılacağı üzere bu hüküm emredici değildir, delil tespiti ile ilgili olarak taraflar bu hükmün aksini kararlaştırabilir.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun, dava ve cevap dilekçesi hakkındaki 428. maddenin 2. Fıkrasına göre; "Taraflar dilekçelerine yazılı delillerini ekleyebilir ve ileride sunacakları delilleri gösterebilirler." Aynı maddenin 3. Fıkrası ise; "Taraflar, aksini kararlaştırmış olmadıkça, tahkim yargılaması **sırasında iddia veya savunmalarını değiştirebilir veya genişletebilirler.** Ancak, hakem veya hakem kurulu, bu işlemin gecikerek yapılmış olduğunu veya diğer taraf için haksız bir şekilde büyük zorluk yarattığını ve diğer durum ve koşulları dikkate alarak, böyle bir değişiklik veya genişletmeye izin vermeyebilir. "İddia veya savunma tahkim sözleşmesinin kapsamı dışına çıkacak şekilde değiştirilemez veya genişletilemez."

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu tahkime ilişkin kısmi delillerin gösterilmesi ile iddia ve savunmanın genişletilmesi yasağı HMK yargılama usulünden oldukça farklıdır. Tarafların delillerini sunması için sınırlı bir zaman öne sürülmemiş, isterlerse delilleri dava veya cevap dilekçeleriyle isterlerse de daha ileriki bir zamanda sunabilme imkânı

19 AKINCI, s.168

getirilmiştir. Hakem veya hakem kurulu iddia ve savunmanın genişletilmesi işleminin gecikerek yapıldığı veya diğer taraf için haksızlığın meydana geldiği kanaatine varırsa işlemin yerine getirilmemesine karar verebilir, bu konuda hakem veya hakem kurulunun takdir yetkisi bulunmaktadır.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda delillere ilişkin olarak diğer maddeler ise, delillerin toplanması ve bilirkişi seçimiyle ilgili olanlardır. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu HMK 431'e göre, "(1) Hakem veya hakem kurulu; a) Belirlediği konular hakkında rapor vermek üzere bir veya birden çok bilirkişi seçimine, b) Tarafların bilirkişiye gerekli açıklamaları yapmalarına, ilgili belge ve bilgileri vermelerine, c) Keşif yapılmasına, karar verebilir.(2) Aksi kararlaştırılmadıkça, taraflardan birinin talebi veya hakem ya da hakem kurulunun gerekli görmesi üzerine bilirkişiler, yazılı veya sözlü raporlarını vermelerinden sonra çağrılacakları duruşmaya katılırlar. Bu duruşmada taraflar, bilirkişilere soru sorabilir ve uyuşmazlık konusunda kendi seçtikleri özel bilirkişileri dinletebilirler."

2486 sayılı 21.6.2001 kabul 5.7.2011 R.G. yayın tarihli Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda davanın açıldığı tarih, tahkim süresi, kullanılan dil, dava ve cevap dilekçesi, görev belgesi başlıklı 10-D maddesine göre "Taraflar dilekçelerine yazılı delillerini ekleyebilir ve ileride sunacakları delillere yollama yapabilirler." Bu hüküm yukarıda bahsettiğimiz gibi 6100 sayılı HMK ya paraleldir.

2486 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu 11-A maddesine göre ise; "Hakem veya hakem kurulu, delillerin sunulması, sözlü beyanlarda bulunulması ve bilirkişiden açıklama istenmesi gibi sebeplerle duruşma yapılmasına karar verebileceği gibi; yargılamanın dosya üzerinde yürütülmesine de karar verebilir. " Taraflar delil incelemesi için talepte bulunsa dahi hakem veya hakem kurulu isterse duruşmaya karar vermeyebilir.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda bulunan ön inceleme duruşması şeklinde bir duruşma yapılacağı gibi, hakem veya hakem heyeti dosya üzerinden de delillerin değerlendirilmesine karar verebilir. 2486 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu 11-C/4'e göre "Taraflardan biri, geçerli bir neden göstermeksizin duruşmaya gelmez veya delillerini sunmaktan kaçınırsa; hakem veya hakem kurulu, tahkim yargılamasına devam ederek mevcut delillere göre karar verebilir." ICC tahkim kurallarında da bulunan bu hükümde, delillerin sunulması için her ne kadar süre kısıtlamasından bahsedilmese de, delilleri sunmaktan kaçınma hâlinde kanun koyucu bir yaptırım ön görmüştür.

Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun, "Hakem Veya Hakem Kurulunca Birlikte Atanması, Delillerin Toplanması, Uyuşmazlığın Uygulanacak Hukuk Kuralları ve Sulh" başlıklı 12-A Maddesine göre; "Hakem veya hakem kurulu; 1. Belirlediği konular hakkında rapor vermek üzere bir veya birden çok bilirkişi atanmasına, 2. Tarafların bilirkişiye gerekli açıklamaları yapmalarına, ilgili belge ve bilgileri vermelerine, 3. Dava ile ilgili keşif yapılmasına, karar verebilir." Aynı maddenin devamında; "Taraflar, delillerini hakem veya hakem kurulunca belirlenen süre içinde verirler. Hakem veya hakem kurulu, delillerin toplanmasında asliye hukuk mahkemesinden yardım isteyebilir. Bu takdirde mahkeme, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerini uygular." hükmüne yer verilmiştir. Delil konusunda Medeni Usul Hukuku kurallarının uygulanacağı tek nokta bu maddedir. Hakem veya hakem kurulu delillerin toplanması sırasında mahkemeden yardım isterse bu durumda mahkeme, usul hukuku kurallarını uygulayarak bu isteği yerine getirir.

Milletlerarası tahkim hukukunda delillerde irade özerkliği prensibi bulunmaktadır. Milletlerarası tahkim hukukunda irade özerkliği prensibinin sınırları genel olarak adil yargılanma hakkı, hukuki dinlenilme hakkı, taraflara eşit davranma ilkesi, taraflara iddia ve savunma hakkı tanınması ilkesi, tarafsız ve bağımsız hakemler önünde yargılanma hakkı olarak nitelenebilir.²⁰

UNCITRAL Model Kanun Madde 18 ve 2486 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu 8-B Maddesi birinci cümleye göre taraflar, tahkim yargılamasında eşit hak ve yetkiye sahiptirler. Bu cümlede taraflara eşit davranılma ilkesine işaret etmektedir. Taraflara eşit davranma ilkesi uyuşmazlığın esasına ilişkin konulara değil yargılama usulüne ilişkin konularda söz konusudur. Taraflara eşit davranılmaması iptal sebebi ve tenfiz engelidir.²¹

UNCITRAL Model Kanun Madde 34 ve 2486 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu 8-B Maddesine ikinci cümleye göre taraflara iddia ve savunmalarını ileri sürme olanağı tanınır. Bu madde ile hukuki dinlenilme hakkı düzenlenmiştir.²²Bu hakkın ihlali kararın tenfizine engel olabilir. Bu hak ihlali esasa etkili usul kurallarına aykırılıktan kaynaklanacaktır. Ancak İsviçre Federal Mahkemesi bu hak ihlalinin tenfizin reddine karar

20 HACİBEKİROĞLU Ekin, *Milletlerarası Tahkim Hukukunda Deliller ve Delillerin Değerlendirilmesi* On İki levha Yayıncılık, 2012 Nisan, 50

21 KALPSÜZ Turgut, *Türkiye'de Milletlerarası Tahkim*, 2.Bası, Ankara 2010, , s.141

22 KALPSÜZ, s.142

verilmesi için kararın esasına etkili olması gerekmediğini söylemiştir.²³ Hukuki dinlenilme hakkının ne şekilde uygulanacağını her somut olayda hakemler kendi takdir edecektir.²⁴

Türk hukukunda ise hakem kararlarına karşı başvurulacak tek yol iptal davasıdır. Taraflar iptal davasından feragat edebilirler. Milletlerarası Tahkim Kanunu'nun 15. maddesi uyarınca, "taraflar, iptal davası açma hakkından kısmen veya tamamen feragat edebilirler". İptal davası, hızlı ve öncelikli yargılama usulüne tabidir. Buna karşılık uygulamada mahkemelerin iptal davalarını özel ve hızlı bir yargılama usulüne tabi tuttuğunu söylemek mümkün değildir. Türk hukukunda hakem kararlarının iptali incelediğinde, iptal sebeplerinin en başında tahkim şartının geçerliliği ile ilgili sorunların yer aldığı görülmektedir. Gerçekten hem mahkemenin hem hakemlerin yetkilendirilmesi (seçimlik tahkim şartı),²⁵ tahkim anlaşması yapmaya yetkili olmayan kişilerin imzaladıkları tahkim sözleşmeleri,²⁶ tahkim şartına taraf olmayan şirketlerin dava edilmesi²⁷ gibi durumlarda mahkemeler hakem kararının iptaline karar vermektedirler. Özellikle Türk hukukunda tahkim anlaşması genel vekâletname yeterli olmayıp, özel yetki aranması, milletlerarası tahkim uygulanmasında rastlanmayan bir durumdur.

Türk tahkim uygulamasında diğer ülke hukuklardan farklı olan bir başka durum, tahkim süresi ile ilgilidir. Türk Hukukunda tarafların anlaşamaması durumunda süre uzatımı için mahkemeye müracaat edilmesi gerekli olup, süresinde verilmeyen hakem kararları için son derece ağır yaptırımlar öngörülmüştür. Buna göre, hakem kararı süresinde

23 GÖKYAYLA Demir Cemile, **Milletlerarası Tahkimde Belge İbrazı**, İstanbul, 2014, s.242

24 KALPSÜZ, s.142

25 Y11HD 12.4.2005 Tarihli 6686/3600 Sayılı Kararında tahkim şartında taraflara mahkemeye gitme yetkisi verilmesinin uyuşmazlığın çözümünde hakemin tek yetkili olarak görülmemesinin açıklık ve kesinlik unsuruna aykırı olmasından dolayı tahkim şartının geçersiz olduğunu belirtilmiştir. Açıklık ve kesinlik unsurunun tahkimin en esaslı unsuru olduğunu, bu unsuru taşımayan tahkim şartının geçersiz olacağını ve uyuşmazlığa bakma yetkisinin mahkemelere ait olacağına işaret etmiştir.

26 Tahkim anlaşması yapmaya yetkili olmayan kişinin imzaladığı tahkim anlaşması tahkim sonucunda karara bağlanmış olsa dahi bu durum, hakem kararının Türkiye'de tanınması ve tenfizi aşamasında Yargıtay nezdinde geçersiz tahkim anlaşması olarak bir bozma sebebi olarak görülmüştür. İlgili kararlar için bkz.Y11HD 17.4.2007 Tarihli 14428/6022 Sayılı Kararı ve Y19HD 21.5.2007 Tarihli 380/5114 Sayılı Kararı.

27 Y11HD 16.3.2001 Tarihli 10635/2020 Sayılı kararında bankaların ve şirketlerin ayrı hüküm şahsiyetleri olduğundan kendi adlarına hareket edip sözleşme imzalayan tarafların, sözleşmede taraf olmayan banka ve şirketleri de ilzam edecek bir tahkim sözleşmesi yapmalarının mümkün olmadığını, bu bakımından tahkim sözleşmesinin geçersiz olduğuna karar vermiştir.

verilmezse söz konusu karar iptal edilebilecek, hatta tahkim şartı geçersiz hâle gelecektir.²⁸

Tahkim uygulamamızda bir başka önemli konu kamu düzeni kavramıdır.²⁹ Türk hukukunda kamu düzenine aykırılıktan dolayı iptal edilen veya tenfizi engellen hakem kararı sayısı çok fazla değildir.³⁰ Yargıtay, bir kararının kamu düzenine aykırı olup olmadığını tespitinin istenemeyeceğine karar vermiştir.³¹ Yargıtay bir başka kararında

28 www.corpus.com YARGITAY 15 HD 2010/4207 13.12.2010 HUMK'nın 529 uncu maddesi hükmünce hakemler ilk toplanmalarından itibaren 6 ay zarfında karar vermek zorunda olup, süre uzatımı dışında tahkim süresinin geçmesi hâlinde yapılan işlemler batıl olduğundan uyuşmazlığın yetkili mahkemece ÇÖZÜMLENMESİ GEREKİR. Aynı Kanunun 533 üncü maddesinin birinci bendinde tahkim süresinin dolmasından sonra karar verilmesi bozma sebebi olarak KABUL EDİLMİŞTİR. Tahkim davalarının belli bir süreye bağlı olması kamu düzenine ilişkin olduğundan görev gereği hakemlerce ve temyiz aşamasında YARGITAY'ca kendiliğinden dikkate alınır. HUMK'nın 529 uncu maddesinde belirtilen 6 aylık süre kanunun öngördüğü tahkim süresi olup taraflara tanınan sözleşme özgürlüğü nedeniyle bu sürenin tahkim şart ya da sözleşmesinde daha kısa olarak belirlenmesi mümkündür (YARGITAY 15.H.D.'nin 02.07.1997 gün 1997/256 Esas, 1997/3420 Karar sayılı ve YARGITAY 9. Hukuk Dairesi'nin 03.10.1997 gün 11898/13912 E.K. Sayılı ilamları).

29 "Türk kamu düzeni uygulamasında, hakimin takdirine geniş yer verilmiştir. Bir hususun kanuna, genel ahlak ve adaba ya da kamu düzenine aykırılığını tespit etme işi, somut olayın özelliğine göre, hâkimin takdirini gerektirmektedir. Yargıtay kararlarında kamu düzeni kavramı bazen çok geniş tutulmuştur. Yargıtay'a göre, kira bedelinin tespiti davası kamu düzenine ilişkindir, o nedenle kira tespit işini yalnızca mahkemeler yapabilir.(18.11.1964 tarih 2/4 sayılı İBK).

30 YARGITAY HGK 1999/15-235E 1999/273K 05.05.1999 K " Yukarıda yapılan bu açıklamalar karşısında; taraflarca, usule uygulanacak hukuk kuralları da sözleşmede belirlendiği hâlde, hakem kurulunun bu belirlemenin sadece maddi hukuk kurallarını içerdiği ve usule ilişkin kurallar bakımından taraflarca bir düzenleme yapılmadığından bahisle; usule uygulanacak kuralların Türk Usul Kanunları dışında belirlenmesi ve hakemlik prosedürüne aykırı olarak İsviçre Usul Kanunu hükümlerinin uygulanmasının New-York Sözleşmesinin V/1-d maddesine aykırılık teşkil edeceği ve bu durum tanıma ve tenfiz isteminin reddini gerektirdiğinden, bunun için ayrıca Kamu düzeninin ihlal edilmiş olması koşulunun araştırılmasına da GEREK BULUNMAMAKTADIR. Bu nedenle mahkemenin yabancı hakem kararının tanınması ve tenfizi isteminin reddine karar verilmesi gerekirken, aksine düşüncüyle yazılı olduğu şekilde davanın kabulü usul ve YASAYA AYKIRIDIR...) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle yeniden yapılan yargılama sonunda; mahkemece önceki KARARDA DİRENİLMİŞTİR. Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, temyiz dilekçesinde ileri sürülen hükme etkili itirazların YARGITAY 15. Hukuk Dairesinin 25.12.1997 gün ve 1997/4213-5603 sayılı ilamında ayrı ayrı ele alınıp cevaplandırılmış bulunmasına ve özellikle bu davanın taraflarıyla davada dayanılan sözleşmenin içeriği ve özellikle 35 inci maddesi yönünden mutlak birlik arz eden Ankara 4. Asliye Ticaret Mahkemesinin 1.3.1995 T. ve 1994/662 E., 1995/140 K. sayılı yabancı Hakem Kararının Tenfizine ilişkin istem sonucu verilen kararında, Hakem Mahkemesinin Türk Usul Hukukuna ilişkin kararlarını uygulaması gerekeceğine dayanılarak davanın reddi yönünde hüküm kurulup kesinleşmesine, böylece bu hukuki olgunun bu dava için kuvvetli bir delil oluşturmasında kuşku ve duraksamaya yer bulunmamasına göre, Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve YASAYA AYKIRIDIR. Bu nedenle direnme KARARI BOZULMALIDIR.

31 YARGITAY HGK 2009/19-102e /2009/208K T 27.05.2009 T Tespit davası açılabilmesi için davacının bu davayı açmakta hukuki yararının BULUNMASI GEREKİR. Hukuki yararın

da hakemlerin mahkeme niteliği taşımadığını ve direnme kararı veremeyeceğini belirtmiştir.³² Mahkemelerin kamu düzenine aykırılığın denetimi gerekçesiyle uyuşmazlığın esasını incelediği görülmekte olup bu yaklaşım uluslararası tahkim merkezi hedefi ile örtüşmez.³³

Yargıtay'ın tahkimde yetki şartı ile ilgili olarak da belirsizlik içinde olduğunu değerlendirmek gerekir.³⁴ Yargıtay başka bir kararında da hak

bulduğunu kabul etmek için davacının, davalının davranışına bağlı veya başka bir sebeple kendisinin hukuki durumunu tehlikeye sokabilecek bir hâlin var olması ve hâlin başka bir yolla ortadan kaldırılamayacak nitelikte OLMASI GEREKİR. Eğer tespit davasıyla elde edilebilecek hukuki koruma başka bir yolla veya başka bir davayla sağlanabiliyorsa davacının bu konuda tespit davası açmakta hukuki yararı bulunduğu kabul edilemez. Somut olayda yabancı hakem kararının Türkiye'de infaz edilebilmesi için öncelikle tenfizine karar verilmiş OLMASI GEREKİR. Hakem kararının tenfizi talep edildiğinde ise aleyhine tenfiz talep edilecek kişi tespit davasına konu ettiği hususları savunma sebebi olarak ileri sürebilir. Diğer taraftan tespit davasına konu edilen hususlar 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'un 45 inci maddesinde red sebepleri olarak ayrıca düzenlendiğinden, mahkemece a-b-c bendlerindeki hususların varlığı RESEN İNCELENECEKTİR.

- 32 YARGITAY HGK 2005/15-728E-200671 K T25.01.2006 Daha açık ifadeyle, hakemlerin YARGITAY'ın bozma kararına karşı direnme hakları ve YETKİLERİ BULUNMAMAKTADIR. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 429 uncu maddesi uyarınca direnme, "mahkemelere" özgü bir HUKUKSAL KURUMDUR. "Hakemlik" ise, aynı yasanın sekizinci babında belirlenmiş ayrı BİR KURULUŞTUR. Bu bap, direnme kurumuna YOLLAMA YAPMAMIŞTIR. O nedenle 23.10.1972 gün, 1972/2 Esas- 1972/12 Karar sayılı YARGITAY İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulu kararının gerekçesinde de açıklandığı üzere hakemler, direnme kararı veremezler.
- 33 www.corpus.com YARGITAY HGK2011/13-568E -2012/47K 08.02.2012 O hâlde mahkemece, tüm bu açıklamalar doğrultusunda, taraflar arasındaki sözleşmenin uygulanması aşamasında, Hakem kararıyla davacı Ortak Girişime iadesine karar verilen vergilerin, sorumlusu, yükümlüsü, ödenip ödenmediği, olayda vergi mevzuatına aykırılık, vergi kaçırmaya, hileli ve muvazaalı işlemlere ve örtülü kazanç elde etmeye yönelik bir durumun söz konusu olup olmadığı, davacıların kendi aralarında akdetmiş oldukları Ortak Girişim sözleşmesinin resmi ve onaylı Türkçe tercümesinin dosyaya ibrazının sağlanması ve davalının itirazında bulunduğu sözleşmenin 16 ncı maddesiyle ilgili hükmün, sözleşmenin resmi onaylı Türkçe tercümesinde de bulunup bulunmadığının denetlenmesinden sonra, vergilerin ödenmesiyle ilgili bu kararlaştırmanın, taraflar arasındaki sözleşmenin icrası aşamasında da uygulanıp uygulanmadığı, davalı itirazları ve dosyaya ibraz edilen bilirkişi raporları ile tüm belgeler dikkate alınmak suretiyle, vergi hukuku konusunda uzman bilirkişinin de bulunduğu akademik kariyere sahip üç kişilik bilirkişi kurulundan, nelerdenini açıklayıcı, gerekçeli, taraf, mahkeme ve YARGITAY denetimine elverişli rapor alınarak, olayda yabancı hakem kararının tenfizinin Türk kamu düzenine aykır olup olmadığı değerlendirilmek suretiyle sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve yetersiz bilirkişi raporuna göre yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.
- 34 www.kazancı.com (Bilindiği üzere, gerçek veya tüzel kişilerin, kamu düzenine ilişkin olmayan fakat doğmuş veya doğacak hukuki uyuşmazlıkların çözümünü hakem veya hakemlere bıraktıkları sözleşmeye, tahkim sözleşmesi adı verilir. Hakem sözleşmesi, sözleşme serbestisi ilkesinin bir sonucu olarak ancak özel hukuk ilişkilerinden doğan uyuşmazlıkların çözümü hakkında yapılabilir. Bağımsız bir sözleşme olarak yapılabileceği gibi, bir sözleşmenin koşulu olarak da düzenlenebilir." (16.9.2002, 7882/8071, Kazancı Bilgi Otomasyon). Yalnız dikkat edilecek husus yetki şartı ile tahkim şartının birbirinden ayrılması gerekir. Tahkim şartından mutlaka uyuşmazlığın hakemler eliyle çözümlenmesinin istenildiği anlaşılmalıdır. Yoksa sadece uygulanacak hukukun ve yetkili mahkemenin seçimi bir tahkim şartı değildir.

ve nefaset kavramının denetlenebileceğini kabul etmiştir.³⁵

"Tahkim sözleşmesi ile, taraflar, aralarındaki bir uyuşmazlığın çözümlenmesi için tahkim yoluna başvurmayı (gitmeyi) kararlaştırırlar (HUMK.nun 516 ncı md.). 24 ncü maddedeki şart(aralarındaki sözleşmenin), önce göreve, sonra yetkiye ilişkin olup, mahkemenin önce göreve ilişkin olan tahkim şartına göre, değerlendirme yapması gerekirken, önce yetki yönünden davayı ele alması doğru değildir." denilmek suretiyle mahkemece verilen,19.09.2003 tarihli kararın bozulmasına karar verilmiş ise de, konişmentonun 24/1.maddesinde yer alan "... mezkur konişmento kapsamında nakliyeciyeye yöneltilecek herhangi bir talep İngiliz yasalarına göre sadece Londra'daki Yüksek Adalet Mahkemesi nezdinde karar altına alınacaktır." hükmü tahkim şartı (Arbitration) niteliğinde bulunmayıp,yetki ve uygulanacak hukuku seçme klozu (Law and Jurisdiction) niteliğinde bulunmaktadı. Esasen, 24.maddesinin 3.fıkrası bu yorum tarzını destekler niteliktedir. Taraflar arasındaki yetki şartının kanunen yetkili olan Türk Mahkemelerinin yetkisini kaldırması da düşünülemez." 11. HD. 8.2.2005, E. 2004/14888, K. 2005/878 (Kazancı Otomasyon). Ancak aynı daire tarafından, aynı şarta hatta aynı cümleleri içeren bir uyuşmazlık ile ilgili 2004 yılında verilen karar bunun tam aksidir. "Davacının sigortalısı taşıtan, aynı zamanda alıcı-gönderilen olup, bu husus konişmentodan da anlaşılmaktadır. TTK.nun 1110/1. maddesi uyarınca, taşıyan ile gönderilen arasındaki hukuki münasebetlerde konişmento esaslıdır. Dosyada mevcut konişmentonun 24. maddesinde, "Konişmento kapsamında nakliyeciyeye yöneltilecek herhangi bir talep, İngiliz Yasalarına göre ve sadece Londra'daki Yüksek Adalet Mahkemesi nezdinde karar altına alınacaktır." hükmüne yer verilmiştir. Bu hükümde geçen tahkim şartı, mahkemeye gitme yetkisi vermemekle, uyuşmazlığın çözümünde tek yetkili olarak hakem kararını öngörmekle, kesin, tereddütsüz ve açık olup, davacının sigortalısı, konişmentonun şartları ile de bağlanmıştır. Tahkim şartının taşıyanla yükleten arasında kararlaştırılmış olduğunu, kendisinin 3. şahıs durumunda bulunduğunu ve bu nedenle konişmentoda kararlaştırılan tahkim şartı ile bağlı tutulamayacağını iddia edemez. Konişmentoda yer alan tahkim şartı böylece gönderileni bağlayacağı gibi, TTK.nun 1361. maddesindeki halefiyet ilkesi uyarınca davacı sigorta şirketini de bağlar. Tahkim sözleşmesi ile, taraflar, aralarındaki bir uyuşmazlığın çözümlenmesi için tahkim yoluna başvurmayı (gitmeyi) kararlaştırırlar (HUMK.nun 516. md.) 24. maddedeki şart, önce göreve, sonra yetkiye ilişkin olup, mahkemenin önce göreve ilişkin olan tahkim şartına göre, değerlendirme yapması gerekirken, önce yetki yönünden davayı ele alması doğru değildir. "11.HD. T. 4.10.2004, 189/9234 (Kazancı otomasyon)

- 35 www.kazancı.com 3.HD 31.8.1961(İBD, 1961/5-7, s.202, naklen Özbay, s. 264). Yeni bir HGK kararında da Yargıtay, hakemlerin hak ve nefaset kurallarına göre karar vermişler ise bunun hak ve nefaset kurallarına uygun olup olamayacağının denetlenebileceğine hükmetmiştir. "Gerçekten de sözü edilen yasa maddeleri ve içtihadı birleştirme kararında inceleme şeklinin nasıl olacağı belirtilmiştir. Ancak, Medeni Kanununun 4. maddesi, takdir hakkı verilen konularda hakimin hukuka ve hakkaniyete uygun karar vermesini emrettiğine göre, yargılama görevini üstlenen hakemlerin de hukuka ve nefaset kurallarına uygun karar vermeleri gerekir. Zaten yukarıda da açıklandığı gibi hakemler bu yargılamada hak ve nefaset kurallarını göz önünde tuttuklarını açıklamışlardır, başka türlü bir yargılama yetkisi verilmediğinden, ihtilafın hak ve nefasete göre çözümleneceği gereği ortadadır. Yukarıda belirtilen İçtihadı Birleştirme Kararında dahi hakemlerin hak ve nefaset kuralları içinde karar vermelerinin esas olduğu açıklanmıştır. Hakem kararının, dosyada mevcut vakialara veya hukuka yahut hakkaniyete aykırı bulunmasından dolayı keyfi (hatalı) ise iptal nedeni olacağı (bkz. içt. bir. gerekçesi) İsviçre Hukukunda kabul edilmektedir. Yine aynı karardaki açıklamalara göre tarafların hakkaniyete göre karar verilmesi yolunda anlaşmadıkça işin mevcut hukuk kurallarına göre çözüme bağlanacağı 1969 günlü tahkime ilişkin İsviçre Anlaşmasınının 31/3 maddesinde kabul edildiği görülmektedir. Fransız Hukukundaki uygulamaya göre, hakemlerin kamu düzeniyle ilgili kurallara uymaları gerektiği, hak ve adaletle göre karar verecekleri hususu kabul görmektedir. Bu görüşlere rağmen Türk Hukukunda yasa ve içtihatlarla kabul edilen husus, sözleşmede hakemlerin uyuşmazlığı maddi hukuk kurallarına göre çözeceklerine dair bir hükme yer verilmemiş ise temyiz incelemesinin maddi hukuka göre yapılamayacağıdır. Ne var ki, kararın maddi hukuk ve sözleşmelere uygun bulunup bulunmadığı, temyiz konusu

III. İSTANBUL TAHKİM MERKEZİ (ISTAC: İSTANBUL ARBİTRATION CENTER) DELİLLERİN İBRAZINA İLİŞKİN TAHKİM KURALLARI

A. İstanbul Tahkim Merkezine İlişkin Genel Bilgi

ISTAC Yönetim Kurulu Türkiye Barolar Birliği, Adalet Bakanlığı, TOBB ve TİM den gelen üyelerden oluşmuştur. Yönetim Kurulu tarafından hazırlanan, tahkim ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine ilişkin uygulanacak kurallar 26.10.2015 tarihinde Türkiye Barolar Birliği, TOBB, Adalet Bakanlığı, TİM, YÖK, SPK, TİSK, TÜRK İŞ, BDDK, TESK, BİST, TBB, TKBB, TOBB, TİM, temsilcilerinden oluşan 25 kişilik genel kurul üyeleri tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Milletlerarası Tahkim Kanunu ve Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun yanı sıra Türkiye tahkim alanındaki milletlerarası sözleşmelerin hemen tümüne taraftır. Bunlar arasındaki en önemli sözleşme Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkındaki 1958 tarihli New York Sözleşmesi'dir. Bunun yanı sıra Türkiye Milletlerarası Ticarî Hakemlik Konusundaki 1961 Tarihli Cenevre-Avrupa Sözleşmesi'ne de taraftır. Avrupa Sözleşmesi, daha ziyade tahkim anlaşmasının icra edilmesini, daha açık bir ifadeyle taraf devlet mahkemelerinin tahkim anlaşması bulunması durumunda, uyuşmazlığın çözümünde mahkemelerinin yetkili olmadığını ve hakem kararlarının ancak sözleşmede sayılan durumlarda iptal edilebileceğini kabul ettikleri bir sözleşmedir. Avrupa Sözleşmesi'ne taraf olan devletlerin sayısı, New York Sözleşmesi ile kıyaslandığında çok azdır.

Milletlerarası ticari tahkimin yanı sıra, Türkiye yatırım uyuşmazlıkları alanındason derece önemli çok taraflı ve iki taraflı milletlerarası anlaşmalara taraftır. Bunlar arasında en önemlisi "Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme"dir (ICSID). Bu Sözleşme milletlerarası alanda kabul görerek, yatırımların korunması alanında günümüzün en önemli düzenlemelerinden bir tanesi hâline gelmiştir

İstanbul'da kurulacak tahkim merkezi coğrafi, ekonomik, bölgesel ve kültürel açıdan birçok avantaja sahiptir. Türkiye coğrafi konumu itibarıyla tahkim merkezi olma açısından çok önemli bir bölgedir. Ortadoğu, Orta Asya'daki doğal kaynaklar ile Avrupa arasında köprü konumunda olan

yapılmasa dahi, kararın hak ve nesafet kurallarına aykırı olup olmadığı, bariz bir aykırılık varsa bu yolda bir inceleme yapılabileceği, bunu engelleyen bir yasa hükmünün olmadığı da ortadadır." HGK., 25.1.2006, E. 2005/15-728, K. 2006/1 (Kazancı Otomasyon)

Türkiye, bu bölgeler arasındaki ticaret trafiğinin merkezidir. Özellikle Türkiye'nin enerji yollarının üzerinde olması, ayrıca kendi pazarı dâhil Orta Doğu ve Orta Asya'daki birçok büyük pazara hitap eden ekonomisi, Türkiye'yi bölgenin sanayi ve ticaret merkezi olmaya doğru götürmektedir. Avrupa, Orta Asya ve Orta Doğu arasındaki büyüyen bu ticaret için gerek coğrafi, gerek bölgesel gerek kültürel açıdan Türkiye'den daha iyi bir merkez bulunamaz. Tahkim merkezi olmak için bir başka koşul ulaşım kolaylığıdır. Türkiye coğrafi konumunun avantajı ve hava taşımacılığındaki atılımlarıyla önemli bir ulaşım merkezi olmuştur. İstanbul'dan dünyanın ticari açıdan önemli olan hemen her bölgesine doğrudan uçak mevcuttur.

Türkiye'nin değerlendirmesi ve anlatması gereken bir başka olanak, bir çok ülke vatandaşı için vize aramaması veya havalında vize verilmesi gibi çok kolay usullere tabi tutmasıdır. Bugün tahkim merkezi olan Fransa, İngiltere veya İsviçre gibi ülkelerden vize alınması zor ve pahalıdır. Uygulamada tanıklar, hatta avukatlar için dahi vize alınmasında son derece zorluklar yaşandığı görülmektedir.³⁶

Türkiye'nin Ortadoğu veya Orta Asya ülkelerine dolaşım özgürlüğü ve vize konularında çok önemli kolaylıklar tanıdığı kuşkusuzdur. Bu sebeple, ulaşım ve coğrafi avantajının yanı sıra, bölge ülkeleri ne dolaşım özgürlüğü alanında sağlanan bu kolaylık da Türkiye'de kurulacak bir tahkim merkezi için önemli bir avantaj olacaktır.³⁷

İstanbul'da bir milletlerarası tahkim merkezi kurulmasını destekleyecek en önemli etkenlerden biri iç tahkimin gelişmesidir. Türkiye'de iç tahkim olması gereken yerde değildir. Türkiye, kendi pazarının büyüklüğü ve ülkesindeki ticari hareketliliği ile iç tahkimin gelişmesi için son derece uygun bir konuma sahiptir. Bu sebeple Türkiye'de iç tahkimin gelişmesi, doğal olarak Türkiye'yi milletlerarası tahkim merkezi olmaya daha yaklaştıracaktır.³⁸

Türk hukukunda milletlerarası tahkim ile ilgili düzenlemelerin başında 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunudur. Milletlerarası Tahkim Kanunu, UNCITRAL Model Kanun esas alınarak hazırlanmıştır. Milletlerarası Tahkim Kanununda UNCITRAL Model Kanunundan bazı farklılıklar olsa da bu farklılıkların çoğu İsviçre Tahkim Kanunundan esinlenmiştir.³⁹ Başka bir deyişle Milletlerarası Tahkim Kanun milletlerarası

36 AKINCI Ziya, *Neden İstanbul Tahkim Merkezi*; 2014, s.93

37 AKINCI, s.93

38 AKINCI, s.94

39 AKINCI, s.86

tahkimin uygulaması ve ihtiyaçlarına uygundur. İç tahkimi düzenleyen 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun tahkime ilişkin maddeleri de aynı şekilde UNCITRAL Model Kanununda alınmıştır. Böylece sadece milletlerarası tahkim değil, iç tahkimi düzenleyen hükümlerimiz de milletlerarası tahkim uygulaması ve uygulamanın ihtiyaçlarına uygun hâle gelmiştir.

İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kurallarında getirilen iki esas yenilik vardır. İlki İstanbul Tahkim Merkezi Seri Tahkim Kurallarıdır.

Bu kurallar uyarınca taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, taleplerin ve varsa karşı davadaki taleplerin tahkim davasının açıldığı tarihteki toplam tutarının 300.000 TL'yi geçmediği uyuşmazlıklarda İstanbul Tahkim Merkezi Seri Tahkim Kuralları (Seri Tahkim Kuralları) uygulanır. Taraflar, bu meblağın üzerindeki uyuşmazlıklarda da Seri Tahkim Kuralları'nın uygulanmasını kararlaştırabilirler. Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, tahkim yargılamasının devamı sırasında taleplerin ve varsa karşı davadaki taleplerin toplam tutarının 300.000 TL'yi geçtiği hâllerde de Seri Tahkim Kuralları uygulanmaya devam eder. Divan, taraflardan birinin talebi üzerine, hâlin icabına göre taleplerin toplam tutarının 300.000 TL'yi geçmediği uyuşmazlıklarda, Seri Tahkim Kuralları'nın uygulanmamasına karar verebilir Tek Hakem, dosyanın kendisine havale edilmesinden itibaren 3 ay içinde uyuşmazlığın esası hakkında karar verir. Tahkim süresi, tarafların anlaşmasıyla veya gerekli görülen hâllerde taraflardan birinin veya Tek Hakem'in müracaatı üzerine Divan tarafından uzatılabilir. Son dilekçenin sunulmasından veya duruşma yapıldığı takdirde duruşmanın yapılmasından itibaren (Tek Hakem, hangisi daha sonra yapıldıysa,) en geç 1 ay içinde uyuşmazlığın esası hakkında karar verir.

İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kurallarında getirilen ikinci yenilik ise ICDR benzeri acil durum hakemi tayin edilebilmektedir. Acil Durum Hakemi tayini için yapılan başvuru bu başvurudan önce veya sonra tarafların, mahkemelerden geçici hukuki koruma talebinde bulunmasını engellemez. Böyle bir durum, tahkim anlaşmasına aykırılık teşkil etmez; tahkim anlaşmasından veya Acil Durum Hakemine başvurma hakkından feragat anlamı taşımaz Acil Durum Hakemi, Başvurunun kabul edilebilirliği ve geçici hukuki koruma kararı verme yetkisi hakkında karar verir. 3. Acil Durum Hakemi, başvurunun niteliği ve aciliyetini de dikkate alarak, geçici hukuki koruma yargılamasını uygun gördüğü şekilde yürütür. Acil Durum Hakemi, gerekli olduğunu düşünmedikçe duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden inceleme yaparak karar verir. Acil Durum Hakemi

tarafardan, gerekli olduğunu düşündüğü her türlü bilgi veya belgeyi sunmalarını isteyebilir. Acil Durum Hakemi, geçici hukuki koruma yargılamasını adil ve tarafsız yürütmelidir.

B. Tahkim Yargılamasının Başlaması ve Cevap Dilekçesi

ISTAC kurallarına göre tahkim yargılamasının başlaması MADDE 7 de düzenlenmiş olup tahkim talebi adı verilen özet niteliğinde bir dilekçe ile yapılır. ISTAC kuralları uyarınca tahkime başvurmak isteyen taraf, tahkim talebi yerine doğrudan dava dilekçesini Sekreteryaya sunarak da tahkim yargılamasına başlayabilir.

Tahkim talebi ile dava başlatılabileceği gibi, davacı dava dilekçesi ile de yargılamayı başlatabilir. Davacı tahkim talebinde bulunacaksa belge olarak sadece tahkim anlaşmasını sunması yeterlidir. Ancak, dava dilekçesi vermesi hâlinde iddiasını kanıtlamakta kullanacağı bütün belge ve delilleri dilekçe ekinde sunmalıdır.⁴⁰

Tahkim talebinde a) tarafların ve varsa vekillerinin, adı soyadı, unvanı, adresleri, telefon ve faks numaraları ile elektronik posta adresleri; b) Uyuşmazlığın konusu, nitelik ve özelliklerine ilişkin özet açıklamaları; c) Davacının talebinin dayanağını teşkil eden vakıalar hakkında genel bilgi; d) Talep sonucu ile birlikte miktarı belirli olan taleplerin tutarları ve değer tayini mümkün olmayan hâllerde bu taleplerin yaklaşık parasal değerleri; e) Tahkim Anlaşması ve gerekli gördüğü diğer belgelerin birer nüshası; f) Hakemlerin sayısı ve seçilmesi, tahkim yeri, tahkim dili, uygulanacak hukuk hakkındaki beyanlar yer alır.

Tahkim talebinin eksik olması, gereken sayıda nüsha ve eklerinin sunulmamış olması veya başvuru harcının yatırılmamış olması hâlinde Sekreteryaya, bunların tamamlaması için davacıya 15 günü aşmayacak bir süre verir. Bu sürede de eksiklik tamamlanmazsa, Sekreteryaya dosyayı kapatır. Davacı taleplerini ileriki bir tarihte başka bir Tahkim Talebi ile tekrar gündeme getirebilir.

Davanın açıldığı tahkim talebi ve gerekli başvuru harcının Sekreteryaya tarafından alındığı tarihte dava açılmış sayılır. Davacının, dava dilekçesi ile tahkime başlaması hâlinde, 30 günlük süre içerisinde davalı cevap dilekçesi sunabileceği gibi, sadece Tahkim Talebine Cevap vermeyi de tercih edebilir. Davanın dava dilekçesi ile başlaması ve davalının cevap dilekçesi sunması durumunda, bu kuralların Tahkim Talebi ve Tahkim

40 AKINCI, s.451

Talebine Cevap hakkındaki hükümleri ve diğer hükümleri, uygun olduğu nispette dava dilekçesine uygulanır.⁴¹

ISTAC Kurallarına göre tahkim talebine cevap ve karşı dava MADDE 8'de düzenlenmiştir.

Davalı, tahkim talebinin kendisine tebliğinden itibaren 30 gün içinde tahkim talebine cevabını Sekretarya'ya sunar. Özet niteliğinde bu tahkim talebine cevap dilekçesinde, a) Tarafların ve varsa vekillerinin adı soyadı, unvanı, adresi, telefon ve faks numaraları ile elektronik posta adresleri; b) Uyuşmazlığın niteliği, özellikleri, dayanakları ve davacının Tahkim talebinde belirttiği vakıalara ilişkin açıklamaları; c) Davacının talep veya taleplerine cevabı; d) Tahkim anlaşmasının varlığı, geçerliliği ya da içeriğine ilişkin her türlü iddia, savunma ve itiraz; e) Hakemlerin sayısı ve seçilmesi, tahkim yeri, tahkim dili, uygulanacak hukuk hakkındaki beyanlar. Davalının talebi üzerine Sekretarya, Tahkim talebine cevabını sunması için davalıya ek süre verebilir. Ancak davalının her halükarda 30 gün içerisinde, Hakem Kurulu oluşturulması gereken hâllerde hakem seçmesi; Tek Hakem belirlenmesi gereken hâllerde bu konuda beyanda bulunması gerekir. Aksi takdirde Divan, bu Kurallar uyarınca hakem tayin eder. Davalı, tahkime katılmaz; tahkim yoluna itiraz eder veya Tahkim talebine Cevap sunmazsa, bu Kurallar uyarınca tahkim yargılaması devam eder. Davalı, Tahkim talebine cevabında karşı davasını açabilir. Karşı davayla ilgili olarak aşağıdaki hususlara yer verilir: a) Karşı davaya sebep olan uyuşmazlığın nitelik ve özellikleri ile karşı davanın dayandığı vakıalar hakkında açıklamalar; b) Talep sonucu ile birlikte miktarı belirli olan karşı dava taleplerinin tutarları ile değer tayini mümkün olmayan hâllerde diğer taleplerin yaklaşık parasal değerleri; c) Tahkim Anlaşması ve gerekli gördüğü diğer belgelerin birer nüshası. Davacı, Tahkim Talebine Cevabın kendisine tebliğinden itibaren 30 gün içinde karşı davaya cevabını sunar. Sekretarya, talebi hâlinde Davacıya ek süre verebilir.

Burada değinilmesi gereken bir husus tahkimde iddia ve savunmayı genişletme yasağı ile ilgilidir. Milletlerarası Tahkim Kanununda iddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı istisnalar dışında hemen hemen bulunmamaktadır.⁴² MTK 10/D uyarınca "taraflar aksini kararlaştırmış olmadıkça tahkim yargılaması sırasında iddia ve savunmalarını genişletebilirler veya değiştirebilirler."

41 <http://www.istac.org.tr/ISTAC-TAHKIM-KURALLARI-20151026.pdf>

42 AKINCI, s.193

İddia ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağı ile ilgili ilk sınır iddia ve savunmaların tahkim anlaşması dışında kalmasıdır. Bu kapsam dışında hüküm verilir ise hakem kararının iptali veya tenfizinin reddedilmesi yaptırımına ortaya çıkacaktır. Bu konuda ikinci sınır ise yeni iddia ve savunmaların yargılamanın sonunda çok geç olarak karar aşamasında yapılması ve bu şekilde hakem kararının gecikmesidir. Özellikle daha önce ileri sürülebilecek iddia ve savunmalar hiçbir sebep belirtmeden yargılamanın son aşamasında çok geç ileri sürülür ise iddianın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağına takılacaktır.⁴³

C. Delillerin İbrarı

1. Delil İbrarına İlişkin Kurallar

İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları delillerin ibrası "Tahkikat ve Deliller" başlığı altında 29.Maddede düzenlenmiştir. Mevaz ICC Tahkim Kuralları 25.Maddesi ile paralellik taşımaktadır.

ISTAC Tahkim Kuralları 29. Maddenin ilk fıkrası "Tek Hakem veya Hakem Kurulu, davanın dayanağı olan vakıaları tespit edebilmek için uygun bulduğu tüm yöntemleri kullanır. Mevaz ICC tahkim kuralları 25.maddesi ilk fıkrası ise " Hakem kurulu mümkün olan en kısa süre içerisinde uygun bulduğu tüm yöntemleri kullanarak davanın vakalarını tespite girer." demektir. En kısa süre terimi ISTAC kurallarında yer almaması bir eksiklik değildir. ICC Tahkim Kuralları TOBB tarafından yapılan yayınında vaka lafzını kullanmış iken ISTAC kurallarında HMK gibi vakıa lafzı kullanılmıştır.⁴⁴

Tahkim yargılaması esnasında Tek Hakem veya Hakem Kurulunun davanın dayanağını teşkil eden vakıaları en mükemmel şekilde belirlemek amacı ile tanık, yazılı delil, uzman görüşü gibi usul hukuku araçlarını en iyi şekilde kullanır.⁴⁵

Türk hukukunda ispat yükünün esasa ilişkin olduğu doktrinde söylenmektedir. ICSID tarafından bakılan bir davada Marvin Feldmanv, Mexico kararında hakemler milletlerarası tahkimde ispat yükünü ve ispat yükünün yer değiştirmesini özetle şöyle açıklamışlardır. "İddia eden tarafın, davacı veya davalı ayrımı yapılmaksızın ispat yükünü de taşıdığı dair kural hem Müşterek Hukuk'ta hem de Kıta Avrupası hukukunda ve hukuk sistemlerinin büyük çoğunluğunda genel kabul görmektedir. Bununla birlikte, ispat yükünü

43 AKINCI, s.193

44 http://icc.tobb.org.tr/docs/ICC_Tahkim_Kurallari_Kitapcik.pdf

45 AKINCI, s.459

taşıyan tarafın iddiasının doğru olduğuna dair bir karine yaratmaya yetecek ölçüde delil sunarsa bu iddiaların doğru olmadığını ispat yükü diğer tarafa geçer. İspat yükü kendisine geçen taraf, diğer tarafın iddiasının doğru olmadığına dair yeterli delil sunamazsa diğer taraf iddiasını ispatlamış sayılacaktır.”⁴⁶

UNCITRAL tahkim kuralı 27/1 maddesinde iddia eden tarafın ispat yükü taşıdığı belirtilmektedir.⁴⁷

ISTAC Tahkim Kuralları 29. Maddenin ikinci fıkrası “Tek Hakem veya Hakem Kurulu, taraflardan birinin talebi üzerine veya kendiliğinden tarafları, tanıkları ve diğer kişileri dinleyebilir” demektedir. Mehaç ICC Tahkim Kuralları 25. maddesi ikinci fıkrası ise “Tarafların yazılı sunuşları ve dayanılan tüm belgelerin incelenmesinden sonra, taraflardan herhangi birinin talebi üzerine, hakem kurulu, tarafları şahsen ve birlikte dinler, eğer böyle bir talep yoksa onları dinlemeye re’sen de karar verebilir demektedir.

ISTAC kuralları ICC kurallarına nazaran tanıklarında talep üzerine veya resen dinlenebileceğini açıkça ortaya koymuştur. Tahkim uygulamalarında mahkemelerin aksine taraflar iddia ve savunmalarını yapmak ve tanıklarını dinletmek için yeterli zamanı fazlası ile bulmaktadırlar. Yargılama aşamasında tanık ifadelerin yazılı olarak verilmesine ve tanıklara çapraz sorgu yapılmasına yani tarafların soru sormasına bir engel bulunmamaktadır. Tanıklara soru sorulabileceğine ilişkin bir hüküm olmasa da işin doğası gereği tanıklara soru sorulabilir. Bu şekilde Tek Hakem ya da Hakem Kurulu iddia ve savunmanın dayanağı olan vakıalar hakkında tam bilgi sahibi olmaktadır.⁴⁸

Uzman görüşü tahkim yargılamasında önemli bir delildir. Tahkim uygulaması yapılırken bilirkişi atamasından önce hakemler tarafların sunduğu uzman görüşü hakemlerce değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme duruşmasına raporu hazırlayan uzmanlar da davet edilmeli hem tarafların hem de hakemlerin uzmanlara soru sorması sağlanmalıdır.⁴⁹

Hakemlerin bilirkişi atamasına gerek duyup duymayacakları kanaatimce uzman raporu değerlendirmesinden sonra yapılmalı böylece dosyanın gereksiz yere uzaması önlenmelidir.

46 https://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet?requestType=CasesRH&actionVal=showDoc&docId=DC587_En&caseId=C175

47 <http://www.ito.org.tr/itoyayin/0003899.pdf> Deliller Madde 27 1. Tarafların her biri, talep veya savunmasının desteklenmesi için dayandığı olguları ispat etmek yükü altındadır.

48 AKINCI, s.459

49 AKINCI, s.459

ISTAC Tahkim Kuralları 29. Maddenin üçüncü fıkrası “Tek Hakem veya Hakem Kurulu, taraflarca atanan uzmanları dinleyebileceği gibi, gerekli gördüğü hâllerde tarafların görüşünü aldıktan sonra görevinin kapsamını belirleyerek kendisi de bilirkişi atayabilir. Duruşmada, Tek Hakem veya Hakem Kurulu veya taraflar, bilirkişi veya uzmanlara doğrudan soru sorabilirler. “ Mehaz ICC Tahkim Kuralları 25. maddesi üçüncü fıkrası ise “Hakem kurulu tarafların huzurunda veya usulünce davet edilmiş olmak kaydıyla gıyaplarında şahitleri, taraflarca tayin edilmiş uzmanları veya başka herhangi bir kimseyi de dinleyebilir” demektir. Mehaz ICC Tahkim Kuralları 25. maddesi dördüncü fıkrası ise “Hakem kurulu taraflara danıştıktan sonra, bir veya birkaç bilirkişi tayin edebilir, onların görevlerini saptar, raporlarını alır. Taraflardan birinin isteği üzerine, taraflara, bu tür herhangi bir bilirkişiyi duruşmaların birinde sorgulama imkânı verilir” demektir.

ISTAC Tahkim Kuralları 30. Maddenin üçüncü fıkrası “Taraflardan birinin talebi üzerine veya gerekli gördüğü hâllerde resen Tek Hakem ya da Hakem Kurulu, tarafları, tanıkları, bilirkişi veya uzmanları dinlemek için duruşma yapılmasına karar verebilir. Tarafların da görüşünü aldıktan sonra Tek Hakem veya Hakem Kurulu, duruşma yapmaksızın dosya üzerinden inceleme yaparak da karar verebilir.” demektir.

ISTAC kuralları uyarınca tarafların bilirkişi ataması mümkün olduğu gibi hakemlerde tarafların görüşünü alıp, kapsam belirleyerek bilirkişi ataması yapmaktadırlar. Taraflar ve hakem/hakem kurulu atanan bilirkişi ve uzmanlara soru sorabilmektedir.

Hakem veya hakem kurulunun hukukçulardan oluşması hâlinde uyuşmazlık konusunda uzmanlaşmış bir hukukçunun bilirkişi olarak atanması uygun olmaz. Bunun sebebi ise tahkimde atanan hakem veya hakem kurulunun zaten ilgili konuda uzman olduğu için atanmış olmasıdır. Baraj inşaatında uzman olduğu düşünülen bir hakem kurulunun tekrar baraj inşaatında uzman hukukçu bilirkişi ataması düşünülemez.⁵⁰

Maddede geçen “kapsam belirleyerek bilirkişi atamak “ ifadesinin gerekçesi ise tahkim kurumundan beklenen yararları sağlama amacı gütmektedir. Mahkemelerde tarafların iddia ve savunmalarının değerlendirilmesi, davacının alacaklı olup olmadığının belirlenmesi gibi genel ifadeler uyuşmazlığın her yönü ile bilirkişi tarafından çözümünü istemektir. Hâlbuki atanan hakem veya hakem kurulu zaten ilgili konuda uzman olduğu için atanmıştır bu sebepten kapsam belirlenecek

50 AKINCI, s.221

ve bilirkişiler sadece belirlenen bu konular hakkında değerlendirme yapacaktır.⁵¹ MTK Madde 12 (A)1 “kapsam belirleyerek bilirkişi atamak” yerine “belirlediği konular hakkında rapor vermek üzere” lafzını kullanmıştır. Bu maddeye uygun olarak ISTAC kuralları uyarınca taraflardan birinin talebi üzerine veya gerekli gördüğü hâllerde resen Tek Hakem ya da Hakem Kurulu bilirkişi veya uzmanları dinlemek için duruşma yapılmasına karar verebilir.

ISTAC Tahkim Kuralları 29. Maddenin dördüncü fıkrası “Tek Hakem veya Hakem Kurulu, tarafların görüşünü aldıktan sonra keşif yapılmasına karar verebilir.” Mevaz ICC Tahkim Kuralları madde karşılığı yoktur. ICC Tahkim Kuralları TOBB tarafından yapılan yayınında keşfe ilişkin bir kısım bulunmamaktadır.

Uyuşmazlık konusunu yerinde tetkik etmenin davanın çözümüne katkı sağlayacağı düşünülüyor ise keşif yapılmalıdır. Hakem veya hakem kurulu keşif kararı verilirken taraflar hazır değilse, keşif için iki tarafa davetiye gönderecektir. Bu taraflara eşit davranma prensibinin sonucu olup gelmeyen tarafın yokluğunda keşif yapılabilecektir.⁵²

2. Delillerin İbraz Usulü

ISTAC Tahkim Kuralları 29. Maddenin beşinci fıkrası “Tek Hakem veya Hakem Kurulu, yargılama süresince taraflardan ek bilgi ve belge sunmalarını isteyebilir.” Mevaz ICC Tahkim Kuralları 25. maddesi üçüncü fıkrası ise “Yargılamanın her aşamasında, hakem kurulu taraflardan herhangi birinden ek delil sunmasını isteyebilir demektir.

Milletlerarası tahkimde esas olan taraflarca getirilme ilkesidir. Vakıaların ispatı için hangi delilleri sunacağına taraflar kendisi karar vermektedir. Milletlerarası tahkimde müşterek hukuk yani Amerikan ve İngiliz hukukunda düzenlendiğinin aksine taraflar kendi leh ve aleyhlerine tüm belgeleri karşı tarafa vermek zorunda değildir.⁵³ Ancak hakem kararlarının esastan denetime tabi olmaması birçok kurumsal tahkim kuralında hakemlere taraflardan ek veya yeni delil isteme hakkı tanımıştır. Diğer taraf bu belgeleri gönüllü olarak sunmaz ise hakemler söz konusu belgelerin talep eden tarafa sunulması konusunda talep üzerine bir ara karar verebilirler. ISTAC Tahkim Kurallarında bu maddenin yer alma sebebi de budur. Burada ibrazdan kastedilen “discovery” değil diğer tarafın elinde muhafazasında veya idaresinde sayılan belgeler olmalıdır.

51 AKINCI, s.223

52 AKINCI, s.224

53 AKINCI,s227

Hakemler taraflara davayı aydınlatmak için ek ve yeni delil istediklerinde milletlerarası tahkimde bir delil davanın sonucuna etkili değil ise veya davayla yeterli derecede ilgili değil ise taraf delil ibrazından kaçınılabılır. Bu kaçınma belge talebine itiraz şeklinde hakem veya hakem heyetine yapılacaktır. Bir delilin davanın sonucuna etkili olup olmadığı veya davayla yeterli derecede ilgili olup olmadığını hakemler takdir edecek söz konusu belgenin verilip verilmeyeceğine karar verecektir.⁵⁴ Buradaki hakem takdiri ihsası rey sayılmayacaktır.

Milletlerarası tahkimde imtiyazlı delil denilen bir kavram vardır. Bu kavrama göre bir belge yetkili hukuk veya etik kurallara göre hukuki bir engele sahip ise (devlet memurlarına yapılan gizli beyanlar, eşler arası yazışmalar) taraf belgeyi sunmaktan kaçınılabılır.⁵⁵

Burada tartışılması gereken sorun ISTAC tahkim kuralları uyarınca hakemlerin tarafların kendi istekleri ile sunmadıkları belgeleri, resen elde edip edemeyecekleridir. Müşterek hukuk yani Amerikan ve İngiliz hukukunda tarafların kendi leh ve aleyhlerine tüm belgeleri karşı tarafa vermek zorunluluğu vardır. Bu sisteme “discovery” veya “disclosure” denmektedir. ISTAC Tahkim Kuralları 29. Maddenin ilk fıkrası “Tek Hakem veya Hakem Kurulu, davanın dayanağı olan vakıaları tespit edebilmek için uygun bulduğu tüm yöntemleri kullanır.” demektedir. Hakemlerin tarafların kendi istekleri ile sunmadıkları belgeleri karşı taraftan bir talep gelmedikçe resen isteme zorunlulukları yoktur.

Hakemlerin bu belgeleri istememeleri hukuki dinlenilme hakkını ihlal anlamına gelmez ve hakem kararı bu sebeple iptal edilmez. İsviçre Federal Mahkemesi ve Alman Federal Mahkemesinin kararları bu yöndedir.⁵⁶

UNCITRAL Model Kanun 19.maddesi usulse uygulanacak kuralların belirlenmesi şeklindedir. Taraflar uygulanacak usul kurallarını belirlemediyse bu kanun hükümleri saklı kalmak kaydı ile hakemler yargılamayı uygun gördükleri şekilde yönetebilirler. Bu yetki delillerin kabul edilir olup olmadığı, davayla ilgili ve sonuca etkili olup olmadığını belirleme ve delilleri takdir yetkisini de içermektedir.”⁵⁷ Bu hükmün delil

54 AKINCI,s228

55 GÖKYAYLA, s.135

56 GÖKYAYLA, s.15

57 http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf: Article 19. Determination of rules of procedure (1) Subject to the provisions of this Law, the parties are free to agree on the procedure to be followed by the arbitral tribunal in conducting the proceedings. (2) Failing such agreement, the arbitral tribunal may, subject to the provisions of this Law, conduct the arbitration in such manner as it considers appropriate. The power conferred upon the arbitral tribunal includes the power to determine the admissibility,

toplama yetkisi de içerdiğinden bahisle UNCITRAL Model Kanunun taraflara belge ibraz yetkisi verdiği iddia edilmektedir.⁵⁸ Ancak MTK 8A maddesinin UNCITRAL Model Kanunun ile birebir aynı değildir. MTK da hakemlerin tahkimi kendi uygun şekilde yürütmesi ve delilleri takdir yetkisine değinilmemiştir.

Delil sunulması yönünden ISTAC Tahkim Kuralları Tahkikatın sona Ermesi başlıklı 32. Madde ile bir süre sınırı getirmiştir. Bu süre tahkikatın sona erdiği bildirildikten sonra, kararda hükme bağlanacak konular hakkında taraflar, iddia ve savunmada bulunamaz; delil sunamaz denilerek kurallarda açıklanmıştır.

ISTAC Tahkim Kuralları Tahkikatın sona Ermesi başlıklı 32 Madde 2 fıkra , 2. cümle: Lüzum görülen istisnai hâllerde Tek Hakem veya Hakem Kurulu'nun talebi veya izni ile tarafların yeni beyanda bulunması ve belge sunması mümkün olabilir.

Mehaz ICC Tahkim Kuralları Yargılamanın Sona Ermesi ve Karar Taslağının Teslim Tarihi başlıklı 27. Maddesi ile paralellik taşımaktadır. Ancak burada delil sunma açısından mehaz ICC kuralları ile bir fark vardır. Mehaz ICC 27. Madde son fıkrada "Hakem kurulu tarafından talep edilmediği veya izin verilmediği sürece, yargılama sona erdikten sonra, kararda hüküm altına alınması gereken hususlarla ilgili hiçbir sunum yapılamaz veya iddia ileri sürülemez veya delil ibraz edilemez." denmiştir. ISTAC Tahkim Kuralları süre sınırını ancak istisnai hâllerde aşılabileceğini belirtmiştir. Buradaki istisnai hâl kavramının mehaz ICC kuralları da dikkate alınarak dar yorumlanmaması gerektiği kanaatindeyim.

Belge ibrazının talep edileceği zaman tarafların anlaşması veya hakem kararı ile belirlenmektedir. Uygulamada genellikle dava ve cevap ya da replik düplik dilekçelerinden sonra belge ibrazı istenmektedir.⁵⁹ Bir belge hakemlerce tanınan zaman diliminden sonra sunulur ise karşı tarafın onayı var ise bu belge delil olarak değerlendirilebilecektir. Ancak karşı tarafın onayı yok ise geç sunulan deliller dosyaya kabul edilmekte ve aleyhine belge sunulan tarafa beyan ve karşı delil sunma hakkı verilmektedir. Hakemlerin temel amacı kararlarını etkileyecek tüm delillere ulaşmalarıdır. ISTAC kuralları "Hakem kurulu mümkün olan en kısa süre içerisinde uygun bulduğu tüm yöntemleri kullanarak davanın vakalarını tespiti girişir." diyerek hakemlere geniş ve özgürlükçü bir yetki vermiştir. Milletlerarası

relevance, materiality and weight of any evidence.

58 GÖKYAYLA, s.39

59 AKINCI, s.227

Daimi Adalet Divanı FREE ZONES kararı da hakem kararlarının sadece usulü kaygılara dayanmaması gerektiğini söylemektedir.⁶⁰

Görev belgesindeki imzaların tamamlanmasından veya 26. maddenin 4. fıkrası uyarınca görev belgesinin onaylandığının Sekretarya tarafından Tek Hakem veya Hakem Kurulu'na bildirilmesinden itibaren 6 ay içinde Tek Hakem veya Hakem Kurulu, uyuşmazlığın esası hakkında karar verir.

IV. UNCITRAL: (UNCITRAL: UNITED NATIONS COMMISSION ON INTERNATIONAL TRADE LAW) DELİLLERİN İBRAZINA İLİŞKİN TAHKİM KURALLARI

UNCITRAL Tahkim Kuralları'nın temelinde, dünyanın farklı bölgelerini, farklı ekonomik, hukuki ve sosyal sistemlerini temsil eden 36 üye ülkeden oluşan UNCITRAL⁶¹ Genel Kurulu'nun, dünya genelinde uygulanabilecek nitelikte bir ad hoc yönetmeliğinin gerekliliği konusunda oy birliğine varması yatmaktadır. 1976 yılında UNCITRAL Genel Kurulu tarafından, UNCITRAL Tahkim Kuralları kabul edilerek, bu kuralların milletlerarası ticari işlerde uygulanmasını tavsiye etme kararı alınmıştır. UNCITRAL Tahkim Kurallarının 1976 yılında UNCITRAL tarafından kabulünün ardından, BM Genel Kurulu, aynı yıl kabul ettiği 31/98 sayılı Kararında, farklı hukuki, sosyal ve ekonomik sistemlere sahip olan devletlerde kabul edilebilir nitelikte bir ad hoc tahkim müessesesinin oluşturulmasının, milletlerarası ekonomik ilişkilerin gelişmesine katkıda bulunacağı anlayışından hareketle, bu kuralların, milletlerarası ticari ilişkilerden doğan uyuşmazlıkların çözümünde kullanılmasını tavsiye etmiştir.⁶²

UNCITRAL Tahkim Kuralları, milletlerarası ticari ilişkilerden doğan uyuşmazlıkların çözülmesi usullerinden biri olarak tahkimin, farklı hukuki, sosyal ve ekonomik sistemlere sahip olan ülkelerde uygulanabilecek şekilde esnek olmasını hedeflemiştir.⁶³ UNCITRAL Tahkim Kurallarının hazırlanmasının temelinde gelişmekte olan ülkelerin, özellikle kurumsal tahkime karşı olan güvensizliklerinin yattığı ifade edilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerin, mevcut tahkim kurumlarını sömürgeciliğin yeni bir versiyonu olarak gördükleri ve bu kurumlara şüphe ile yaklaştıkları da ileri sürülmektedir.⁶⁴ Özellikle bu durum milletlerarası

60 GÖKYAYLA, s.9

61 ŞANLI Cemal, *Avrupa Anlaşması*, s.4.

62 UNCITRAL Ed.: "Recommendations to Assist Arbitral Institutions and Other Interested Bodies With Regard to Arbitrations Under the UNCITRAL Arbitration Rules Adopted at the Fifteenth Session of the Commission (1982)", Yearbook of the UNCITRAL, 1982, Vol.XIII, s.420.

63 KALPSÜZ, *BM Milletlerarası Ticaret Hukuku Komisyonu*, s.1

64 ALANGOYA, Yavuz UNCITRAL, s.3.

nitelik taşıyan petrol imtiyaz sözleşmeleri, baraj, tünel, şehirlerarası yüksek gerilim enerji nakil hatlarının inşası, şirketlerin konsorsiyum ve joint venture yaptıkları sözleşmelerde söz konusu olabilmektedir.⁶⁵

UNCITRAL Tahkim Kuralları, milletlerarası ticari ilişkilerden kaynaklanan uyuşmazlıkların ad hoc tahkimde ele alınmasına rıza gösteren taraflara, belirli bir alt yapı, tahkim davasının usulüne ilişkin kapsamlı bir kurallar dizisi sunmaktadır. Bu kurallar, milletlerarası sözleşmelerin görüşmelerinde uyuşmazlıkların çözümlenmesi konusunda uzun müzakerelere girişilmesini gerektirmeksizin, yapılacak bir atıfla sorunun çözülmesi olanağını sağlamaktadır.

UNCITRAL Tahkim Kuralları, taraf iradesine öncelik vermektedir.⁶⁶ Bu kurallar, taraflar arasında önceden ortak bir anlaşma olmadığı sürece tarafları bağlamayacaktır. UNCITRAL Tahkim Kurallarının uygulanabilmesi için, tarafların sözleşme ile bu kuralları kabul etmiş olmaları gerekmektedir. Tarafların, gerekli görmeleri hâlinde, UNCITRAL Tahkim Kurallarından farklı düzenlemeler öngörmelerine de bir engel yoktur. Nitekim UNCITRAL Tahkim Kuralları bağlayıcı değildir ve taraflar tahkim anlaşmasında bu kuralların bazılarını dikkate alıp almama şeklinde değişiklik yapabilmektedir. Bu durumda UNCITRAL Tahkim Kuralları, bu sınırlamalarla uygulanacaktır.⁶⁷ UNCITRAL, bu yönde örnek ve esnek nitelikte tahkim kurallarını ortaya koymak suretiyle, tahkim kurallarının uygulanmasında belirli bir düzen oluşturmayı, zaman kaybına engel olmayı, azami derecede taraf özgürlüğünü ve adil bir tahkimin gerçekleşmesini sağlamayı amaçlamıştır.

UNCITRAL Tahkim Kurallarında dava ve savunma dilekçesinde yapılacak değişiklikler Madde22 de düzenlenmiştir. Tahkim yargılaması sırasında, bir taraf, yapılacak değişiklik veya eklemenin neden olacağı gecikmeyi veya diğer taraflara vereceği zararı ya da diğer hâl ve şartları göz önünde bulunduran hakem mahkemesi tarafından değişiklik: veya eklemenin uygun olmadığına karar verilmedikçe, karşı (dava) talebini veya takas amacına dayalı bir talebini de içerecek şekilde, talep veya savunmasını değiştirebilir veya bunlara eklemelerde bulunabilir. Bununla beraber, değiştirilmiş ya da ekleme yapılmış talep veya savunmanın hakem mahkemesinin yargılama yetkisi dışında kalması hâlinde, takas amacına dayalı karşı talep veya beyan delil, bir talep veya savunmanın değiştirilmesi ve bunlara ekleme yapı laması mümkün değildir.⁶⁸

65 ŞANLI Cemal, *Esasa Uygulanacak Hukuk*, s.97

66 Nomer-Ekşi- Öztekin, s.66.

67 KALPSÜZ, *BM Ticaret Hukuku Komisyonu*, s.2.

68 <http://www.ito.org.tr/itoyayin/0003899.pdf>

UNCITRAL Tahkim Kurallarında Deliller Madde 27 de düzenlenmiştir. Tarafların her biri, talep veya savunmasının desteklenmesi için dayandığı olguları ispat etmek yükü altındadır. Madde 27/2 Bilirkişi tanıklar dâhil, herhangi bir olgu hakkında tanıklık yapmak ya da uzmanlık bilgisi sunmak üzere taraflarca, hakem mahkemesine bildirilen tanıklar, tahkime taraf olan ya da bir tarafla herhangi bir ilişkisi bulunan bir kimse olabilir. Madde 27/3. Tahkim yargılaması sırasında, hakem mahkemesi, hakem mahkemesince belirlenecek süre içinde, taraflardan, belgeler, ekler ve diğer kanıtların sunulmasını isteyebilir. Madde 27/4. Hakem mahkemesi, önerilen delillerin kabul edilip edilmeyeceği, uygunluğu, maddi niteliği ve değeri hakkında karar verir.⁶⁹

Taraflar yazılı belgeleri kararlaştırılan zaman dilimi içinde mahkemeye vermelidir. Mahkeme kararlaştırıldan daha geç sürede verilen belgeleri haklı sebep var ise kabul edebilir. Mahkeme taraflardan bazı belgeleri belli süre içinde vermelerini isteyebilir. Bu süre içinde belge sunulmaz ise bu belgeler olmanda karar verebilir.⁷⁰

UNCITRAL Tahkim Kurallarında Duruşmalara son verilmesi Madde 31'de düzenlenmiştir. Hakem mahkemesi, taraflara sunmak istedikleri başka delilleri olup olmadığını veya dinletmek istedikleri tanıklar bulunup bulunmadığını veya başka sunumlar yapıp yapmayacaklarını sorabilir. Böyle bir durum söz konusu değilse, duruşmaların sona erdiğini beyan edebilir. Hakem mahkemesi, istisnai durumlarda, gerekli görürse, kendi girişimiyle ya da bir tarafın istemi üzerine, hakem kararı verilmeden önce, herhangi bir anda duruşmayı yeniden açabilir.⁷¹

Tanıklar dinlenmeden önce mahkemece karşı tarafa haber verilmelidir. Tanıklık yazılı tanık ifadesi ile veya huzurda olabilir. Tanıklar ayrı ayrı veya birlikte dinlenebilirler.⁷²

V. ULUSLARARASI YATIRIM UYUŞMAZLIKLARININ ÇÖZÜMÜ MERKEZİ (ICSID: INTERNATIONAL CENTER FOR SETTLEMENT OF INVESTMENT DISPUTES) DELİLLERİN İBRAZINA İLİŞKİN TAHKİM KURALLAR

ICSID, 1965 tarihli Washington Konvansiyonu ile kurulmuştur. Dünya Bankası'nın beş bağlı kuruluşundan biri⁷³ olup Washington'da

69 <http://www.ito.org.tr/itoyayin/0003899.pdf>

70 DAYINLARLI, s.77

71 <http://www.ito.org.tr/itoyayin/0003899.pdf>

72 DAYINLARLI, s.78

73 DAYINLARLI,s118

yer almaktadır. ICSID, münhasıran yatırımcılar ve devletler arasındaki bugün birçoğu yatırım anlaşmalarından kaynaklanan uyuşmazlıklarla ilgilenmektedir. Bu dar ve münhasır kapsamı nedeniyle diğer tahkim kurumlarından ayrılmakta ve diğer kurumlarla tam bir karşılaştırma yapmak imkânı olmamaktadır. ICSID Tahkiminin kendiliğinden uygulanabilir olması ve Sözleşmeyi imzalayan bütün devletlerin ICSID hakem kararlarını kendi mahkemelerinin nihai kararı gibi kesin ve bağlayıcı olarak kabul edeceklerini ve uygulayacaklarını üstlenmiş olmalarından dolayı, ICSID tarafından verilen hakem kararları tanıma ve tenfiz ülkesinde denetlenemez.⁷⁴ Örneğin Türkiye ABD ile yaptığı Yatırımların Karşılıklı Teşviki anlaşmasında uyuşmazlığın ICSID tahkimi ile çözülmesini beyan etmiştir.⁷⁵ ICSID tahkiminde verilen karar taraflar için bağlayıcıdır. Sözleşmenin 54.maddesi gereği her üye ülke bu sözleşmeye uygun verilmiş kararı bağlayıcı kabul edecek ve kararı kendi mahkemesinin nihai kararı gibi uygulayacaktır. Hakem kararını yerine getirmeyen taraf Dünya Bankasının baskısı altında kalacağından ICSID kararları başarı ile icra edilir.⁷⁶

ICSID kurallarına göre deliller sıralı bir şekilde ilgili olduğu evrakla birlikte ve her halükarda o evrakın teslimi için öngörülen süre içerisinde sunulur (Tahkim Kuralları, md.24). Herhangi bir varaka ya da destekleyen belgede istenmeden meydana gelen hata, diğer tarafın rızası ya da Heyetin izniyle, karar verilmeden önceki bir zamanda düzeltilebilir. (Tahkim Kuralları, md.25).⁷⁷

Belgelerin ibrazına ilişkin kurallara hâle gelmemek üzere, her bir taraf ibraz etmeyi ve Heyetten teminini talep etmeyi düşündüğü delille ilgili tam bilginin (precise information), bu delilin hangi hususun ispatı için ibraz edilmekte olduğuna dair bir açıklama ile birlikte, Heyetin tespit ettiği süre içinde, Heyete ve diğer tarafa gönderilmesi için Genel Sekreterle temasa geçer (Tahkim Kuralları, md.33).⁷⁸

Heyet sunulan bir delilin kabul edilebilirliğine ve ispat gücüne kendi karar verir. Heyet, yargılamanın herhangi bir safhasında yani davanın devamı süresinde her an zorunlu görürse, taraflardan belge sunmalarını, tank ve bilirkişi bildirmelerini isteyebilir. Ayrıca ihtilafla ilgili bir yere gidebilir ve orada keşif yapabilir. Taraflar, Heyet ile delillerin toplanması ve diğer önlemlerin alınmasında işbirliği içinde olmalıdır. Heyet, bir

74 KARADEMİR, s.89

75 AKINCI, s.43

76 DAYINLARLI, s.148

77 DAYINLARLI, s.212

78 https://icsid.worldbank.org/ICSID/StaticFiles/basicdoc/CRR_English-final.pdf

tarafın bu konudaki yükümlülüklerine uymadığını ve bunun sebeplerini tutanağa bağlar. Delillerin toplanması ve diğer önlemlerin alınmasından doğan harcamalar, Sözleşmenin 61/2. maddesi anlamında tarafların karşılayacağı masraflardan sayılır (Tahkim Kuralları, md.34).⁷⁹

Tanık ve bilirkişiler mahkeme başkanının kontrolünde taraflarca sorguya çekilirler. Mahkeme üyeleri de soru sorabilir. (Tahkim Kuralları, md.35). Tanık ve bilirkişiler için özel kurallar uygulayabilir.⁸⁰ Heyet bunun yanında tanık ya da bilirkişi tarafından verilen yazılı delili de kabul edebilir ve tarafların onayıyla bir tanık ya da bilirkişinin açıklamasının kendi önünde alınmasının dışında bir şekilde alınmasını düzenleyebilir (Tahkim Kuralları, md.36). Bu durumda Heyet, açıklamanın konusunu, süreyi, takip edilecek usulü ve diğer hususları tespit eder. Taraflar bu açıklamaya iştirak edebilirler.⁸¹

Heyet önüne gelen ihtilafın Merkezin yargılama yetkisi içinde ve kendisinin davaya bakmaya yetkili olup olmadığını inceler ve eğer bu hususta tatmin olursa, yapılan talebin maddi vakıalar ve hukuk açısından yerinde olup olmadığı hakkında karar verir. Bu maksatla, hazır olan taraftan görüşlerini açıklamasını, delil ibraz etmesini veya sözlü açıklamalarını sunmasını isteyebilir (Tahkim Kuralları, md.42).

Prosedürün Kapanması: Taraflarca davaya ilişkin bütün iddia ve savunmalar ile bunlara ilişkin delillerin sunulması tamamlandığında, prosedürün kapandığı deklare edilir. İstisna olarak Heyet, karar verilmeden önce, kararın muhtevasını tayin edecek nitelikte yeni bir delilin ortaya çıktığı ya da bazı spesifik noktaların açıklığa kavuşturulmasına mutlaka ihtiyaç duyulduğu gerekçeleriyle prosedürü yeniden açabilir (Tahkim Kuralları, md.38)⁸²

VI.LONDRA ULUSLARARASI TAHKİM MAHKEMESİ (LCIA: LONDON COURT OF INTERNATIONAL ARBITRATION) DELİLLERİN İBRAZINA İLİŞKİN TAHKİM KURALLARI

Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi İsmi ve merkezi Londra olmakla beraber LCIA, milletlerarası bir tahkim kurumudur ve ICC 'nin ciddi bir rakibidir. LCIA, 1892 yılında "Londra Tahkim Odası" altında kurulmuş olup 1995 yılında bugünkü ismini almıştır. Tahkim kurumlarının en eskisidir. Milletlerarası tahkimi teşvik etmek ve tahkim için önem arz

79 DAYINLARLI, s.218

80 DAYINLARLI, s.219

81 <http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&fn=...&pageid=750>

82 https://icsid.worldbank.org/ICSID/StaticFiles/basicdoc/CRR_English-final.pdf

eden bölgelerdeki kullanıcıları ile ilişkisini daha iyi yapılandırmak için LCIA; Avrupa, Kuzey Amerika, Asya-Pasifik, Orta Doğu, Afrika ve Latin Amerika'da kullanıcı konseyleri kurmuştur. LCIA'nın şirket, mahkeme ve sekreterlikten oluşan 3 aşamalı bir yapısı vardır. LCIA Mahkemesi, milletlerarası bir yapıda olup üyelerinin en fazla 6'sı İngiliz vatandaşıdır. Mahkeme; bir başkan, 4 başkan yardımcısı ve en fazla 35 üyeden oluşur. LCIA, sadece kendi kurallarının değil UNCITRAL Tahkim Kuralları'nın da idaresini sağlamaktadır. LCIA, milletlerarası tahkimde yaygın olduğunun aksine masrafları kısmak, işleyişi hızlandırmak ve esneklik sağlamak için 3 yerine 1 hakem atanmasını tercih etmektedir.⁸³

LCIA Kurallarına göre delillere ilişkin Madde 22.1f e göre hakem kurulu tarafların ifadelerinde veya başka yollar ile delil sunmalarını isteyebilir. Madde 20/3 e göre tanıklar yazılı ifade sunabilirler. Hakem kurulu bilirkişi atayabilir ve taraflara bilirkişi incelemesi için tüm bilgi ve belge ve eşyaları sağlamasına hükmedebilir. (DISCOVERY)⁸⁴

VII. AMERİKAN TAHKİM BİRLİĞİ/ULUSLARARASI UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ MERKEZİ (AAA/ICDR: AMERICAN ARBITRATION ASSOCIATION/INTERNATIONAL CENTER FOR DISPUTE RESOLUTION) DELİLLERİN İBRAZINA İLİŞKİN TAHKİM KURALLARI

Amerikan Tahkim Birliği/Uluslararası Uyuşmazlık Çözümü Merkezi ICDR, 1926 yılında kurulmuş olan AAA'ın uluslararası şubesidir. AAA, dünyanın en büyük kurumsal tahkim merkezi sıfatını taşımaktadır. Merkezin özellikle uluslararası iş yükünü geliştirmek ve yönetmek amacıyla 1996 yılında ICDR kurulmuştur. ICDR, New York'ta yerleşiktir. İş yükünün artması dolayısıyla Dublin, Mexico City ve Singapur ofislerini açmıştır ICDR, ayrıca UNCITRAL Tahkim Kuralları'na göre yürütülen milletlerarası tahkimlerde atama mercii olarak idari hizmetler Milletlerarası bir sözleşmenin tarafları, aralarındaki uyuşmazlığı çözümede AAA tahkimi kararlaştırmışlarsa süreç başladıktan sonra dosyalarının ICDR tarafından ele alınır. Bunun sebebi AAA'nın tarafı Birleşik Devletlerden olmayan uyuşmazlıkları otomatik olarak ICDR'a yönlendirmesinden kaynaklanmaktadır. ICDR'ın UNCITRAL Tahkim Kuralları'na benzeyen kendi özel tahkim kuralları vardır. ICC ve LCIA'den farklı olarak ICDR'ın prosedürün işleyişine ilişkin kilit kararlar almaya yetkili bir mahkemesi yoktur. ICDR'ın tercih edilmesinin diğer bir sebebi,

83 KARADEMİR, s.90

84 http://www.lcia.org/dispute_resolution_services/lcia_arbitration_rules.aspx

acil koruma önlemlerine başvurabilme imkânıdır. Taraflar arasında ihtilaf hâlinde ICDR tahkime başvurulacağına dair bir anlaşma varsa taraflardan herbiri acil durum hakemi ataması için ICDR'a başvurabilir. ICDR'ın bir dikkat çeken özelliği ise, öncelikle söz konusu uyuşmazlığa çözüm sağlamayı hedeflemesidir. ICDR, bunu tarafların sözleşmesinde arabuluculuk hakkında bir düzenleme olmasa dahi sağlamaktadır.

Amerikan Tahkim Birliği/Uluslararası Uyuşmazlık Çözümü Merkezi Delillere ilişkin kurallara göre taraflar iddia ve savunmalarını ispatlamak ile yükümlüdürler. Hakem Kurulu taraflardan yargılamanın herhangi bir aşamasında ek delil sunmasını isteyebilir.(Madde 19) Tanık ifadeleri yazılı veya sözlü olarak sunulabilir.(Madde 20) Hakem kurulu bilirkişi atayabilir ve taraflara bilirkişi incelemesi için tüm bilge ve belge ve eşyaları sağlamasına hükmedebilir. (DISCOVERY)(Madde 22)⁸⁵

VIII. ULUSLARARASI TİCARET ODASI (ICC: INTERNATIONAL CHAMBER OF COMMERCE) DELİLLERİN İBRAZINA İLİŞKİN TAHKİM KURALLARI

ICC Mahkemesi, esasen usule ilişkin konularda karar alma organıdır. Görevleri arasında; hakemlerin reddine karar vermek, hakem ücretlerini belirlemek ve ödemeleri sağlamak, taslak kararları incelemek sayılabilir. ICC Mahkemesi'nin yetkisi idaridir, tahkimin esası hakkında karar veremez Verilen kararlar ayda bir toplanan genel kurulda sunulur. ICC Tahkim Kuralları'na göre; hakem kurulu, görev belgesinin''*term of reference*'' imzalanmasından itibaren 6 ay içinde kararını vermelidir.⁸⁶

Uygulamada, bu süre sınırlamasına uyulmamakla beraber 3 hakemle görülen davalarda kararın çıkması ortalama 2 seneyi bulmaktadır. ICC Milletlerarası Tahkim Divanı, hakem kurulunun talebi üzerine veya kendiliğinden karar verme süresini uzatabilir.⁸⁷

ICC kurallarına göre delilleri ibrazı Madde 25 Davanın Vakıalarının Tespiti başlığı taşımaktadır. Bu maddeye göre Hakem Kurulu mümkün olan en kısa süre içerisinde uygun bulduğu tüm yöntemleri kullanarak davanın vakalarını tespite girişir. Madde 25/2 Tarafların yazılı sunuşları ve dayanılan tüm belgelerin incelenmesinden sonra, taraflardan herhangi birinin talebi üzerine, hakem kurulu, tarafları şahsen ve birlikte dinler, eğer böyle bir talep yoksa onları dinlemeye re'sen de karar verebilir. Madde 25/3

85 www.adr.org.tr

86 DAYINLARLI, s.49

87 KARADEMİR, s.85

Hakem Kurulu tarafların huzurunda veya usulünce davet edilmiş olmak kaydıyla gıyaplarında şahitleri, taraflarca tayin edilmiş uzmanları veya başka herhangi bir kimseyi de dinleyebilir. Madde 25/4 Hakem Kurulu taraflara danıştıktan sonra, bir veya birkaç bilirkişi tayin edebilir, onların görevlerini saptar, raporlarını alır. Taraflardan birinin isteği üzerine, taraflara, bu tür herhangi bir bilirkişiyi duruşmaların birinde sorgulama imkânı verilir. Madde 25/5 Yargılamanın her aşamasında, hakem kurulu taraflardan herhangi birinden ek delil sunmasını isteyebilir. Madde 25/6 Taraflardan herhangi biri duruşma istememişse, hakem kurulu sadece taraflarca sunulan evrak üzerinden karar verebilir.⁸⁸

Uyuşmazlığın çerçevesini çizen görev belgesi 2012 yılında yapılan değişiklik ile daha ayrıntılı hâlde uygulanır olmuştur. İmzalanan görev belgesi ICC Tahkim Divanına onaya gönderiliktan sonra taraflara sunulur.⁸⁹

Hakem Kurulu yargılamanın bittiğini ICC Tahkim Kuralları madde 27'ye göre beyan ettikten sonra delil ibrazı bittiğinden taraflar hiçbir belge ve yazılı beyan sunamazlar.⁹⁰

SONUÇ

ISTAC coğrafi, ekonomik, bölgesel ve kültürel açıdan birçok avantajlar ile önemli bir tahkim merkezi potansiyeli taşımaktadır. Avrupa, Orta Asya ve Orta Doğu arasında gerek coğrafi, gerek bölgesel gerek kültürel açıdan İstanbul'dan daha iyi bir merkez olamaz. Tahkim merkezi olmak için bir başka avantajı da ulaşım ve vize kolaylığıdır. İSTAC iç tahkimin gelişmesine, tahkim tecrübesi olan hukukçu ve hakem sayısının artmasına da katkı sağlayacaktır.

Makalemizde tahkim kavramı ve HMK ile MTK uygulama alanları ortaya konmuştur. Hukuk Muhakemeleri Kanunu Tahkim kısmında ve Milletlerarası Tahkim Kanunu'nda yer alan delillerin ibrazı ile ilgili düzenlemeler anlatılmıştır.

HMK VE MTK'nın UNCITRAL ile paralel olduğu gibi ISTAC kuralları genel olarak ICC kuralları ile paraleldir. Bu şekilde milletlerarası uygulamalar ile paralellik yakalanmıştır. İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kurallarında getirilen iki esas yenilik vardır. İlki Seri Tahkim Kurumu ikincisi ise ICDR benzeri acil durum hakemi tayin edilebilmesidir.

88 http://icc.tobb.org.tr/docs/ICC_Tahkim_Kurallari_Kitapcik.pdf

89 DAYINLARLI, s.53

90 DAYINLARLI, s.57

Tahkim yargılaması esnasında Tek Hakem veya Hakem Kurulunun davanın dayanağını teşkil eden vakıaları en mükemmel şekilde belirlemek amacı ile tanık, yazılı delil, uzman görüşü keşif gibi usul hukuku araçlarını kullanır. Tanık ve uzmanlar çapraz sorguya tabi tutulabilir.

Müşterek hukuk yani Amerikan ve İngiliz hukukunda tarafların kendi leh ve aleyhlerine tüm belgeleri karşı tarafa vermek zorunluluğu vardır. Bu sisteme “discovery” veya “disclosure” denmektedir. Tek Hakem veya Hakem Kurulu, yargılama süresince taraflardan ek bilgi ve belge sunmalarını isteyebilir. Delil ibrazı ve değerlendirilmesi ile ilgili hakemlerin son derece geniş yetkileri vardır. Ancak hakem heyetlerinin resen delil toplama yetkisi bulunmamaktadır. Hakemler taraflara davayı aydınlatmak için ek ve yeni delil istediklerinde milletlerarası tahkimde bir delil davanın sonucuna etkili değil ise veya davayla yeterli derecede ilgili değil ise diğer taraf delil ibrazından kaçınılabılır. Bu kaçınma belge talebine itiraz şeklinde hakem veya hakem heyetine yapılacaktır.

Delillerin sunulması ile ilgili olarak tahkikatın sona erdiği bildirildikten sonra, kararda hükme bağlanacak konular hakkında taraflar, iddia ve savunmada bulunamaz; delil sunamaz. Ancak lüzum görülen istisnai hâllerde Tek Hakem veya Hakem Kurulu’nun talebi veya izni ile tarafların yeni beyanda bulunması ve belge sunması mümkün olabilmektedir.

ISTAC yeni bir kurumdur. Ancak hakem kurulunun oluşturulma şekli, özellikle idari masraflar ve hakem ücretlerinin oranı, sayesinde davalarda devlet yargısından ucuz olması, gizli ve çabuk olması gibi hususlar değerlendirildiğinde gelişim yönünden önu açıktır.

İstanbul Tahkim Merkezine yüklenen ana görevler Tahkim ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine ilişkin kuralları belirlemek ve hizmetlerin yürütülmesini sağlamak ve tahkim ve alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle ilgili tanıtım ve yayın yapmak, bu konudaki bilimsel çalışmaları teşvik etmek, desteklemek, gerçekleştirmek, yurtiçi ve yurtdışındaki ilgili kişi ve kurumlarla işbirliği yapmaktır.

Tahkim avukatların yeni iş alanları kazanmasında birçok yönden önemli bir kurumdur. ISTAC avukatların meslek alanlarını geliştirecek şekilde hareket edecektir. Makalemizin tahkimde delillerin sunulması ve değerlendirmesi konusunda uygulayıcılar için küçük de olsa katkı sunabileceğini düşünüyorum. Tahkim yargılamasında hakemler, gerekli ise bilirkişi veya bilirkişiler ve taraf vekilleri ile birlikte beş veya altı avukat görev alabilmektedir. Tahkim yargılaması merkezin koordinasyonu

altında tarafların buldukları veya belirledikleri şehirde yapılabilmekte o şehirde bulunan avukatlar da hakem olarak atanabilmektedir. ISTAC, ülkenin her yerinde yargılama faaliyetine ve meslektaşlarımıza hizmet verebilir durumdadır.

Tahkim sekretaryası ise mahkeme kalemlerinin aksine taraf vekillerinin işlerini zorlaştırmayı değil kolaylaştırmayı amaçlar. Taraflar ve vekilleri elektronik ortamda dava açabilir iş ve işlemlerini kolaylıkla yapabilir. ISTAC avukat dostu bir tahkim merkezidir ve delillerin sunulması ve değerlendirilmesi dahil daima çözüm odaklı hareket etmektedir.

Tahkim merkezi olarak işbirliği yapılacak en önemli kurumların başında Barolar gelmektedir. Türkiye Barolar Birliği ISTAC'ı tam ve kesin olarak desteklemektedir. Yargıda yaşanan sorunlar sebebi ile tahkimin gelişmesi ve yaygınlaşması tüm tarafların lehinedir. Baroların ve iş dünyasının desteği ile tahkim ülkemizde yaygınlaşacak ve ISTAC bölgenin yükselen yıldızı olacaktır.

KAYNAKLAR

- AKINCI Ziya, **Milletlerarası Tahkim**, İstanbul, 2016
- AKINCI Ziya, **Neden İstanbul Tahkim Merkezi**, 2014
- ALANGOYA Yavuz, **UNCITRAL Tahkim Yönetmeliği Hakkında**, İstanbul 1990
- ERMENEK İbrahim, **Hakem Yargılamasında Bağlantılı Davalar, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, Özel Sayı**,
- ERTEKİN Erol/KARATAŞ İzzet, **Uygulamada İhtiyari Tahkim ve Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Tanınması**, Yetkin Yayınları, Ankara 1997
- DAYINLARLI Kemal, **Milletlerarası Tahkim Rehberi**, Ankara, 2014,
- DOĞAN Vahit, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Ankara, 2015
- GÖKYAYLA Demir Cemile, **Milletlerarası Tahkimde Belge İbrarı**, İstanbul, 2014, s.135
- HACİBEKİROĞLU Ekin, **Milletlerarası Tahkim Hukukunda Deliller ve Delillerin Değerlendirilmesi**, On İki levha Yayıncılık, 2012 Nisan
- RASHDA Rana/SANSON Michelle, **International Commercial Arbitration**
- KALPSÜZ Turgut, **Türkiye'de Milletlerarası Tahkim**, 2.Bası, Ankara 2010
- KALPSÜZ Turgut, **Birleşmiş Milletler Milletlerarası Ticaret Hukuku Komisyonunun Tahkim Hükümlerine Göre Cereyan Eden Tahkim**, Ankara 1990
- KURU Baki, **Hukuk Muhakemeleri Usulü**, Ankara, C. VI, 2001
- KARADEMİR Ebru, **Milletlerarası Kurumsal Tahkim Merkezlerinin Bir Karşılaştırması**, MHB, Yıl 32, Sayı 2, 2012
- PAULSSON Jan/RAWDİNG Nigel/REED Lucy, **The Freshfields Guide To Arbitration Clauses In Internatioanal contracts**, The Netherlands: Kluwer Law Internatioanal, 2011
- ŞANLI Cemal, **21 Nisan 1961 Tarihli Avrupa Anlaşması ve Türk Tahkim Hukuku, Avrupa-New York Sözleşmeleri ve Türk Tahkim Hukuku**, BTHAE (Sempozyum), Ankara 1990
- ŞANLI Cemal, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Esasa Uygulanacak Hukuk**, BTHAE, Ankara 1986

NOMER/EKŞİ/ÖZTEKİN GELGEL, **Milletler Arası Tahkim Hukuku**, İstanbul, 4.Bası, 2013

UNCITRAL Ed.: "Recommendations to Assist Arbitral Institutions and Other Interested Bodies With Regard to Arbitrations Under the UNCITRAL Arbitration Rules Adopted at the Fifteenth Session of the Commission (1982)", Yearbook of the UNCITRAL, 1982, Vol.XIII

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<http://www.adr.org.tr>

<http://www.corpus.com>

<http://www.istac.org.tr/istac-tahkim-kurallari-20151026.pdf>

http://icc.tobb.org.tr/docs/icc_tahkim_kurallari_kitapcik.pdf

https://icsid.worldbank.org/icsid/frontservlet?requesttype=casesrh&actionval=showdoc&docid=dc587_en&caseid=c175

https://icsid.worldbank.org/icsid/staticfiles/basicdoc/crr_english-final.pdf

<http://www.ito.org.tr/itoyayin/0003899.pd>

<http://www.kazanci.com>

http://www.lcia.org/dispute_resolution_services/lcia_arbitration_rules.aspx

<http://www.spk.gov.tr/displayfile.aspx?action=displayfile&fn=...&pageid=750>

http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_ebook.pdf